

RAPPORT EVALUATIE STEDENBANDEN WAGENINGEN

Den Haag, augustus 2007

INHOUDSOPGAVE

1.	STEDENBANDEN ALGEMEEN	6
1.1	Karakterisering.....	6
1.2	Doelstellingen.....	8
1.3	Rollen gemeente	9
2.	MÖRFELDEN-WALLDORF	11
2.1	Geschiedenis.....	11
2.2	Huidige situatie	11
2.3	Resultaten.....	12
2.4	Zijn de doelstellingen gehaald?	13
2.5	Draagvlak.....	15
3.	NDIZA.....	16
3.1	Geschiedenis.....	16
3.2	Huidige situatie	17
3.3	Resultaten.....	18
3.4	Doelstellingen gehaald?:.....	19
3.5	Draagvlak.....	20
4.	GÖDÖLLÖ.....	22
4.1	Geschiedenis.....	22
4.2	Huidige situatie	23
4.3	Resultaten.....	24
4.4	Zijn de doelstellingen gehaald?	26
4.5	Draagvlak in Wageningen	27
5.	KROATIË PROJECT	28
5.1	Geschiedenis.....	28
5.2	Huidige situatie	29
5.3	Resultaten:.....	29
5.4	Doelstellingen gehaald?.....	30
5.5	Draagvlak.....	31
6.	ORGANISATIE EN BELEID VAN DE GEMEENTE WAGENINGEN.....	32
6.1	Het College	32
6.2	De Raad.....	32
6.3	Beleidsnota.....	33
6.4	Ambtelijke ondersteuning.....	33

7.	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	34
7.1	Mörfelden-Walldorf	34
7.2	Ndiza.....	34
7.3	Gödöllő.....	35
7.4	Kroatië.....	36
7.5	Organisatie en beleid gemeente.....	36

BIJLAGE I: Geïnterviewden

BIJLAGE II: Documenten

BIJLAGE III: VNG International

Inleiding

In maart 2006 besprak de gemeenteraad van Wageningen de raadsnotitie “internationale samenwerking”. De gemeenteraad concludeerde dat alle huidige stedenbanden (Mörfelden-Walldorf, Gödöllö en Ndiza) geëvalueerd dienen te worden om tot een goede afweging te komen voor voortzetting of beëindiging van de betreffende relatie. Na de installatie van de nieuwe raad bleek echter dat het nieuwe college zou moeten bezuinigen. Om een verantwoorde keuze te kunnen maken stuurde de gemeente Wageningen op 21 december 2006 een offerteverzoek voor een evaluatie van de stedenbanden aan VNG International. Op 22 januari bracht de VNG de offerte uit; waarna de gemeenteraad op 5 april in met het voorstel instemde. Het onderzoek werd uitgevoerd door Erik-Jan Hertogs, projectleider VNG International, tussen 21 mei en 20 juli 2007 en omvatte het bestuderen van documenten, gesprekken met de vertegenwoordigers van de stedenbanden en enkele werkgroepen binnen de stedengroepen, de portefeuillehouder en de beleidsmedewerker internationale samenwerking alsmede een groepsinterview met woordvoerders internationale samenwerking van de gemeenteraad. Op de Gemeentepagina van de website van de gemeente Wageningen werd een algemene oproep geplaatst om schriftelijk input te geven voor de evaluatie van de stedenbanden.¹ Begin maart 2007 interviewde Rolf Swart, bedrijfsgroep manager van VNG International de belangrijkste vertegenwoordigers van de band met Ndiza (Rwanda). Na vaststelling van het rapport zal een workshop gericht op de toekomst gehouden worden met alle in Wageningen (face to face) geïnterviewden.

In het offerteverzoek van de gemeente Wageningen werd VNG International gevraagd antwoord te geven op de volgende vragen:

- Wat zijn de bereikte resultaten van de stedenbanden van Wageningen?
- Worden de doelstellingen van de stedenbanden van Wageningen gehaald?
- Wat is het draagvlak voor de stedenbanden onder de bevolking van Wageningen?

Daarnaast werd gevraagd per stedenband een korte analyse te geven en aan te geven of er aanleiding is de huidige werkwijze te veranderen, te vitaliseren, te herijken of ermee te stoppen.

De opbouw van de beschrijving van elke stedenband is als volgt.

- Geschiedenis: een beschrijving in vogelvlucht van de ontwikkeling van de stedenband vanaf het eerste begin;
- Huidige situatie beschreven: de rol van de gemeente en de rol van het particuliere initiatief (werkgroep of stichting);
- Resultaten: beknopt de belangrijkste resultaten (uitwisselingen, projectresultaten);
- Doelstellingen gehaald? Dit zijn de additionele doelstellingen die per stedenband genoemd zijn in bovengenoemde notitie. Hierbij moeten wij opmerken dat deze doelstellingen merendeels geformuleerd als activiteiten. Zij zijn niet gekwantificeerd, waardoor de beoordeling of zij al dan niet gehaald zijn subjectief is;
- Draagvlak: hierbij maken wij onderscheid in passief draagvlak (weet de burger van de stedenband, staat hij er positief tegenover), actief draagvlak (hoeveel mensen is actief, geeft geld e.d.), institutioneel draagvlak (hoeveel instellingen zijn bij de stedenband betrokken) en de aandacht die de stedenband via de media weet te genereren.

¹ Samenvattingen van de reacties zijn te vinden in Bijlage I.

Het politieke draagvlak (hoe staan de gemeenteraad en het college tegenover de stedenband, is men betrokken) komt in het hoofdstuk over Organisatie en beleid van de gemeente Wageningen aan de orde;

1. STEDENBANDEN ALGEMEEN

Gemeentelijke internationale samenwerking heeft vele gezichten. Een subsidieverzoek beoordelen, een deskundige ambtenaar uitlenen aan een gemeente in het buitenland, contacten aangaan met een land van herkomst: allemaal heeft het te maken met gemeentelijke internationale samenwerking.

Gemeentelijke internationale samenwerking onderscheidt zich van en is aanvullend op de internationale samenwerking van de Nederlandse regering en bijvoorbeeld de medefinancieringsorganisaties (Novib, Hivos, Cordaid en ICCO). Ook onderscheidt gemeentelijke internationale samenwerking zich van het internationale werk van het bedrijfsleven, beroepsorganisaties en koepelorganisaties zoals de Nederlandse Vereniging van Journalisten of Aedes, vereniging van woningcorporaties. In dit hoofdstuk schetsen wij hoe gemeenten in de internationale samenwerking een eigen rol spelen, met eigen werkwijzen, en welke plaats Wageningen in dit beeld heeft.

1.1 Karakterisering

Stedenband, gemeentecontact, ondersteuning van een project in het buitenland, en samenwerking met lokale particuliere organisaties zijn uiteenlopende zaken die allemaal betrekking hebben op gemeentelijke internationale samenwerking. De vele uitingsvormen en aspecten van gemeentelijke internationale samenwerking maken het lastig een kernachtige omschrijving van het beleidsterrein te geven. Een strikte definitie zou bovendien de vele aspecten en de constante ontwikkeling van het beleidsterrein ontkennen.

Een gemeente is actief op het terrein van internationale samenwerking als zij minimaal één van de volgende zaken verricht:

1. samenwerken met een gemeente in het buitenland (vaak via een stedenband);
2. financiële steun verlenen aan een losstaand project in het buitenland ('projectkoppeling');
3. verstrekken van subsidie aan een vereniging of stichting in de eigen gemeente die zich richt op internationale samenwerking;
4. ondersteunen van activiteiten gericht op vergroting van draagvlak, voorlichting over en bewustwording ten aanzien van internationale samenwerking.

Samenwerking met een gemeente in het buitenland gebeurt projectmatig of structureel binnen een gemeenteband, die vaak in schriftelijke overeenkomsten is vastgelegd. De afspraken gaan meestal over het onderhouden van wederzijdse contacten tussen zowel de burgers als de besturen van de gemeenten en over het bevorderen van de samenwerking. De veelgebruikte Engelse term voor een gemeenteband is 'twinning'. 'Jumelage' is een oudere term en wordt vooral gebruikt voor internationale contacten binnen West-Europa.

De samenwerking krijgt vaak vorm in het uitwisselen van kennis en ervaring en het inzetten van deskundigen in elkaars gemeente, beide gericht op het opbouwen van kundigheid ('capacity building'). In de praktijk wordt deze variant van de samenwerking met een gemeente in het buitenland in een projectmatige samenwerking gegoten. Nederlandse gemeenten hebben veel ervaring op het gebied van gemeentelijke dienstverlening, bestuurlijk leiding geven aan lokale ontwikkelingen en de samenhang tussen verschillende beleidsterreinen. Door samen te werken aan een concrete activiteit kan de buitenlandse partner leren van de Nederlandse expertise.

Het kan gaan om het opzetten van een lokaal jeugdbeleid, het ontwikkelen van een kadaster of een lokaal huurbeleid, het privatiseren van gemeentelijke bedrijven of het formuleren van een toekomstvisie voor de stad. Typische lokale bestuurszaken kunnen evengoed onderwerp van een project zijn, zoals participatie van de bevolking.

Gemeenten kunnen structureel (voor een langere periode) of incidenteel financiële steun geven aan een project in het buitenland. De Nederlandse gemeente geeft in dit geval geld aan een medefinancieringsorganisatie die het geld bestemt voor een van tevoren vastgesteld ontwikkelingsproject. Alleen in uitzonderingsgevallen geeft een gemeente rechtstreeks geld aan de uitvoerders van projecten.

De verenigingen of stichtingen waar Nederlandse gemeenten subsidie aan verlenen kunnen heel uiteenlopende kenmerken hebben. Een lokale groep kan bijvoorbeeld verbonden zijn aan een nationale of internationale organisatie (bijvoorbeeld de wereldwinkels of Unicef-groepen.) Er zijn ook lokale groepen die zelfstandig een buitenlandse partnerorganisatie ondersteunen; vaak zijn dat stedenbandstichtingen die een deel van het gemeentelijke beleid uitvoeren. Subsidie kan ook gaan naar een Centrum voor internationale samenwerking (COS). Met uitzondering van de subsidies voor de COSsen zijn deze subsidies bijna altijd voor activiteiten en zelden voor stafkosten. In de grote gemeenten worden ook wel stedenbandstichtingen met salariskosten ondersteund. Sommige gemeenten hebben hun subsidieregeling ondergebracht bij een speciaal daarvoor opgerichte stichting, die als taak heeft subsidieaanvragen van plaatselijke groepen te beoordelen en administratief af te handelen.

Bij ondersteuning van activiteiten die gericht zijn op de vergroting van kennis over internationale samenwerking gaat het bijvoorbeeld om subsidies voor tentoonstellingen, festivals, brochures, discussiebijeenkomsten, lespakketten of het ontwikkelen van een website. Deze activiteiten kunnen zowel door plaatselijke stedenbandstichtingen en plaatselijke ontwikkelingsorganisaties ontwikkeld worden als, door maatschappelijke instellingen zoals bibliotheken, scholen en kerken.

1.2 Doelstellingen

Doelstellingen voor gemeentelijke internationale samenwerking kunnen zeer uiteenlopend zijn en zijn ook niet voor iedere gemeente dezelfde. Niettemin wordt een aantal doelstellingen breed gedeeld.

Sterke en relatief autonome gemeenten zijn onderdeel van de Nederlandse democratische traditie. Door ondersteuning van lokale besturen en lokale organisaties in andere landen leveren Nederlandse gemeenten een bijdrage aan de versterking van de lokale democratie en duurzame ontwikkeling in die landen.

De Nederlandse samenleving internationaliseert. Zonder een blik op de wereld, zonder te leren van ervaringen en kennis die elders aanwezig zijn, stagneert de ontwikkeling in de eigen gemeente. Contacten met gemeenten in het buitenland zijn voor Nederlandse gemeenten belangrijk om de ontwikkeling van het eigen beleid op tal van terreinen te kunnen laten plaatsvinden. Gemeentelijke internationale samenwerking kan in die behoefte voorzien.

Gemeentelijke internationale samenwerking komt er ook omdat gemeenten voor zichzelf een eigen rol zien weggelegd in een veranderende wereld. Dat blijkt bij grote, historische veranderingen in de wereld, zoals de val van de Muur of de afschaffing van de apartheid in Zuid-Afrika. Ook na burgeroorlogen of andere conflicten en na natuurrampen kunnen gemeenten een rol spelen in de materiële en sociale wederopbouw. Gemeentelijke internationale samenwerking sluit ook aan bij oproepen van internationale fora. Zo sluit de Millennium Gemeente campagne, in 2007 gestart door de VNG, aan bij de millennium doelstellingen die in 2000 door de VN geformuleerd zijn en waaraan ook de Nederlandse regering zich gecommitteerd heeft.

Vergroting van kennis over mondiale vraagstukken is vanaf het ontstaan van gemeentelijke internationale samenwerking een motivatie geweest om lokale ontwikkelingsorganisaties te steunen of stedenbanden aan te knopen. Als de gemeente samenwerkt met particuliere organisaties leidt gemeentelijke internationale samenwerking tot een grotere betrokkenheid van de bevolking. Die grotere betrokkenheid en participatie kan enerzijds leiden tot een ondersteuning van het internationale samenwerkingsbeleid van de Nederlandse regering en anderzijds tot een kritische kijk op het internationale beleid van de Nederlandse regering of internationale instellingen.

Internationale contacten kunnen ook een economische invulling krijgen al is dit bij samenwerking met ontwikkelingslanden minder vaak het geval. De gemeente kan met de juiste internationale activiteiten zich ook profileren als bijvoorbeeld kennisstad, havenstad of culturele stad.

In de tijd dat gemeentebanden een grote vlucht namen was politieke solidariteit en het bevorderen van de vrede een belangrijk motief. Gemeenten steunden de Sandinisten in Nicaragua, evenals de strijders tegen de apartheid; ook namen gemeenten deel aan het maatschappelijke debat over de plaatsing van kruisraketten. Het wel of niet aangaan van een internationaal contact werd onderwerp van partijpolitieke discussie. Zulke discussies in de gemeentelijke internationale samenwerking komen tegenwoordig niet meer voor. Solidariteit in de zin van 'lotsverbondenheid' speelt nog wel een rol bij de keuze van een gemeenteband of een internationale activiteit. Verbondenheid wordt in het laaggelegen Nederland snel gevoeld met slachtoffers van overstromingen elders. Als de inwoners oorspronkelijk uit bijvoorbeeld een aardbevingsgebied komen zorgt dat op een andere manier voor een gevoel van lotsverbondenheid als daar een aardbeving plaats vindt.

De crises in Zuidoost Europa en Palestina/Israël heeft gemeenten gestimuleerd zich in te zetten voor vredesopbouw in deze regio's.

Er zijn ook overwegingen voor gemeentelijke samenwerking vanuit een eigen belang. Veel valt er te leren van discussies, ervaringen, methoden en oplossingen van elders. Gemeentelijke internationale samenwerking kan bijdragen aan verbreding van de eigen horizon, waardoor een frisse kijk ontstaat op de problematiek in de eigen gemeente. Dit kan leiden tot een gezonde relativering en tot een innovatieve aanpak van knelpunten in de eigen gemeente. De internationale aspecten in het werk zijn voor werknemers aantrekkelijk en geven een eigentijdse uitstraling aan het werken bij een gemeente. In deze gevallen is gemeentelijke internationale samenwerking onderdeel van het 'human resource' beleid.

1.3 Rollen gemeente

Gemeenten vervullen binnen de gemeentelijke internationale samenwerking in het algemeen verschillende rollen. Die rollen zijn in de loop van de tijd ontstaan en de invulling ervan is steeds aan verandering onderhevig. De onderstaande opsomming is een weergave van de situatie op dit moment en geen voorschrift dat per definitie navolging moet krijgen.

1.3.1 De gemeente als partner of regisseur

Stedenbanden zijn veelzijdig, kennen veel activiteiten en veel participanten. De gemeente kan de regie voeren of voor coördinatie en afstemming zorgen, maar dat neemt niet weg dat de gemeente zelf ook een organisatie naast andere is die bijdraagt aan het succes van het gemeentelijke internationale contact.

In Nederland is het vaker zo dat de stedenband in twee delen gesplitst is: een deel particulier initiatief en een deel gemeentelijk. In Nederland is de gemeente vaak een partner, naast het particuliere initiatief. In ontwikkelingslanden is de gemeente vaker de regisseur.

1.3.2 De gemeente als stimulator

Gemeenten ondersteunen lokale verenigingen of stichtingen. Stedenbandstichtingen geven mede uitvoering aan gemeentelijk beleid. In de ene gemeente is de stichting geprofessionaliseerd (er werken betaalde krachten); in andere gemeenten doen vrijwilligers het werk. De ondersteuning heeft vaak de vorm van een subsidie, maar kan evengoed bestaan uit het beschikbaar stellen van gemeentelijke voorzieningen, zoals vergaderruimte of de locatie voor een openbaar debat.

1.3.3 De gemeente als donator

Middelen van de gemeentelijke begroting kunnen besteed worden aan de uitvoering van projecten via partners binnen een stedenband of via een medefinancieringsorganisatie. Naarmate de verantwoordelijkheid voor de besteding van het geld dichterbij de gemeente ligt is het meer van belang om een aantal instrumenten in huis te hebben voor goed donorschap: criteria voor het beoordelen van aanvragen, transparante en efficiënte procedures en rapportage over de bestemming en resultaten van de subsidies. Noodhulp via de samenwerkende hulporganisaties stelt weinig eisen aan goed donorschap; subsidie aan individuele projecten in ontwikkelingslanden juist meer.

1.3.4 De gemeente als leverancier van kennis

Een gemeente levert deskundigen binnen de stedenband, gericht op het opbouwen van kundigheid. Mogelijke beleidsterreinen zijn zeer divers, bijvoorbeeld: lokaal milieubeleid, verkeersbeleid, welzijnsbeleid, veiligheidsbeleid, lokale economische ontwikkeling of het bevorderen van participatie van de bevolking bij gemeentelijke besluitvorming. Uiteraard zullen de betrokken ambtenaren wel kennis moeten opdoen van de lokale omstandigheden, het betreffende lokale bestuursmodel en de gewoonten en gebruiken.

1.3.5 De gemeente als projectmanager

Zodra de Nederlandse gemeente samen met de zusterstad doelen en middelen vaststelt en een tijdsbestek waarbinnen de doelen gerealiseerd dienen te zijn, komt de gemeente in de rol van projectmanager. Dit speelt des te sterker als er met geld van derden (donoren) gewerkt wordt.

Bij de rol van internationaal projectmanager horen: acquisitie, het schrijven van projectvoorstellen, het aansturen van experts, het schrijven van financiële en inhoudelijke rapportages.

1.3.6 De organisatorische vormgeving

In ruim eenderde van de contacten met buitenlandse partners of bij projecten in het buitenland is de internationale samenwerking ingebed in de gemeentelijke organisatie. Dit betekent dat er ambtelijke tijd en geld wordt vrijgemaakt.

Daar waar in de gemeente de internationale samenwerking niet is ingebed in de eigen organisatie, blijkt dat de gemeente doorgaans toch een invloed wil behouden. Meestal gebeurt dit door een financiële bijdrage aan een particulier initiatief, een stichting of een lokale vereniging. In de gemeentelijke organisatie wordt wel tijd vrijgemaakt voor het internationale beleid, maar in de meeste gemeenten is de hoeveelheid uren beperkt. Alleen bij de grotere gemeenten gaat het om meer dan 40 uren per week. Daarnaast zijn bij het internationale beleid nog tal van andere ambtenaren betrokken vanwege hun specifieke kennis op een beleidsterrein.

2. MÖRFELDEN-WALLDORF

2.1 Geschiedenis

De contacten met Mörfelden-Walldorf zijn ontstaan vanuit de vredesbeweging. Zowel Wageningen als Mörfelden-Walldorf waren in de jaren '80 kernwapenvrije gemeenten. In die tijd was er heftig verzet tegen de aanleg van een nieuwe startbaan voor een militair vliegveld bij Mörfelden-Walldorf. Vanuit Wageningen sloten linkse partijen zich aan bij dit verzet. Dit resulteerde in 1986 in een 'partnerschap voor de vrede' tussen beide steden. Dit partnerschap was sterk politiek gekleurd. Zo waren de oppositiepartijen in Mörfelden-Walldorf niet bij het partnerschap betrokken. Door het einde van de Koude Oorlog verdween die politieke grondslag. Na rijp beraad werd besloten om de band niet op te heffen, maar om hem te veranderen in een reguliere stedenband. De nieuwe grondslag voor de stedenband werd gevonden in de integratie van Europa en het oorlogsverleden. Thema's waarop samenwerkt zou kunnen worden varieerden van minderheden en milieu tot ontwikkelingssamenwerking en de gemeentepolitiek an sich. Bij het omzetten van partnerschap naar stedenband nam de gemeente Wageningen het initiatief om een Platform op te richten. Ook werd besloten om de stedenband elke vier jaar te evalueren. De doelstellingen en de structuur zijn sinds die tijd grotendeels gelijk gebleven.

2.2 Huidige situatie

De gemeente Wageningen financiert de stedenband met gemiddeld € 8.500,-- per jaar. Dit betreft uitgaven voor o.a.: ontvangst van de gasten uit Mörfelden-Walldorf rond 4/5 mei (verblijfskosten, tolkkosten voor symposium, e.d.), reiskosten van groepen die naar Mörfelden-Walldorf gaan, onkosten van de Werkgroep (€ 600,-)² en vertalingen. Daarnaast gaf de gemeente Wageningen vijf maal geld aan het humanitaire Project Bychow dat gesteund wordt door de gemeente Mörfelden-Walldorf. (Zie onder). In dit project worden kinderen die ziek geworden zijn door de kernramp Tsjernobyl opgevangen.

De afgelopen jaren hebben alle nieuwe burgemeesters van Wageningen, vaak vergezeld van vertegenwoordigers van de gemeenteraad en de Werkgroep, een kennismakingsbezoek gebracht aan Mörfelden-Walldorf.

Enkele raadsleden zijn, vaak op individuele basis en/of via hun partij, betrokken bij de uitwisselingen. Op ambtelijk niveau is alleen de beleidsmedewerker internationale samenwerking betrokken. Zij bezoekt de vergaderingen van de Werkgroep en verzorgt vanuit de gemeente het contact met de gemeente Mörfelden-Walldorf. Beide gemeenten werken niet samen op een bepaald thema, behalve op het terrein van de ontwikkelingssamenwerking (zie onder).

² in 2006 bij uitzondering € 1217,--

In Wageningen bemiddelt de werkgroep Mörfelden-Walldorf tussen scholen, verenigingen e.d. in de eigen stad en de tegenhangers in Mörfelden-Walldorf. De Werkgroep bestaat uit vijf actieve leden en twee minder actieve leden. Meerdere vrijwilligers kunnen ingeschakeld worden, bijvoorbeeld omdat zij contacten hebben in een bepaald circuit of voor bepaalde concrete klussen: tolken of het inrichten van een tentoonstelling.

De Werkgroep kan maximaal drie nieuwe bemiddelingen per jaar realiseren. Daarnaast zijn er contacten die van zelf lopen. De Werkgroep geeft advies aan de gemeente over de reiskostensubsidies. Als een groep komt wordt het programma door het Platform in overleg met de counterpart samengesteld. Er zit altijd een kennismaking met Wageningen in door een stadswandeling of museumbezoek.

Deelnemers logeren afhankelijk van hun wensen bij gastgezinnen. De Werkgroep bemiddelt hierbij. De samenwerking tussen de scholengemeenschap Pantarijn en de Bertha von Suttnerschule wordt weer opgestart, nadat zij om redenen van persoonlijke aard gestopt was.

In Mörfelden-Walldorf wordt het contact met Wageningen verzorgd door de Freundeskreis en de gemeente Mörfelden-Walldorf. De Freundeskreis is een vereniging met 160-180 betalende leden en een bestuur van tien personen. Deze vereniging werkt voor de drie stedenbanden van Mörfelden-Walldorf (naast de band met Wageningen heeft Mörfelden-Walldorf ook banden met plaatsen in Frankrijk en Italië). Zowel de gemeente Mörfelden-Walldorf als de Freundeskreis nemen meer initiatieven dan de gemeente en de Werkgroep in Wageningen.

2.3 Resultaten

In de periode 1999-2007 jaren vonden elk jaar een vijftal activiteiten plaats. In een gemiddeld jaar gaat het hierbij om:

- een officiële delegatie van Mörfelden-Walldorf plus een delegatie van minimaal vijf personen van de Freundeskreis op 4/5 mei;
- een uitwisseling tussen sportclubs: zwemmen, rope skipping, voetbal en handbal (voor de naaste toekomst zijn uitwisselingen gepland voor hardlopen, tafeltennis en biljard);
- één of meer (in 2002: 4) culturele activiteiten, zoals een expositie van kunstenaars uit de zusterstad, de vertoning van een film of een fototentoonstelling met een thema dat voor beide zustersteden relevant is);
- de deelname van de jazzband Jazz at the Rhine Town Club aan het jaarlijkse jazzfestival in Mörfelden-Walldorf. Tientallen fans volgen de band naar Mörfelden-Walldorf;
- de deelname van Wageningse vrouwen en vrouwen uit andere zustersteden inclusief Mörfelden-Walldorf aan internationale vrouwendag in een elk jaar wisselend land.

Daarnaast wordt de Wageningse muziekgroep Folkcorn regelmatig naar Mörfelden-Walldorf uitgenodigd en is een groep brandweerlieden eenmaal geweest.

Om een indruk te geven van het aantal betrokkenen bij bezoeken en andere activiteiten geven wij hieronder een lijst van gerealiseerde en geplande activiteiten in 2007

Bezoeken vanuit Mörfelden-Walldorf aan Wageningen in 2007

- 8 personen in een delegatie van de Freundeskreis voor de 4/5 mei ceremonie;
- 18 zangers van het koor Amabilé uit Mörfelden-Walldorf samen met het Wageningse koor Punt uit (40 personen) bij de opening van een kunstexpositie in Museum De Casteelse Poort (gepland) plus gezamenlijk optreden;
- 2 kunstenaars exposeren in Museum de Casteelse Poort (gepland). Complete delegatie bestaat uit 5 personen;
- 10 hardlopers die meedoen aan de Veluweloop (gepland);
- 8 biljarters van de Poolbilliardverein Astoria Walldorf bezoeken Wageningen.

Overige activiteiten in het kader van de stedenband in Mörfelden-Walldorf in 2007:

- foto-expositie in het Rathaus Walldorf over asielzoekers in Nederland ‘...gebt dem Namen ein Gesicht’ gerealiseerd i.s.m. Ons Pardon; 3 Wageningers bezoeken in verband hiermee Mörfelden-Walldorf. Dit resulteert in zes artikelen in de Duitse lokale pers.

Bezoeken van Wageningen aan Mörfelden-Walldorf in 2007:

- 40 personen in het kielzog van ‘Jazz at the Rhine Town Club’ naar het jazzfestival in Mörfelden-Walldorf (ooit opgestart naar Wagenings voorbeeld);
- 4 musici van de groep Folcorn die optreedt op een historisch feest;
- 30 leden van de Jolly Singers verzorgen een concert in Adventstijd (gepland);
- 1 vertegenwoordiger van de scholengemeenschap Pantarijn maakt kennis met de Bertha von Suttnerschule om uitwisselingen van scholen te heropenen (gepland);
- burgemeester Van Rumund plus 3 ambtenaren (rond het thema “openbare dienstverlening”);
- burgemeester Van Rumund plus echtgenote en beleidsambtenaar internationale samenwerking i.v.m. afscheidsbijeenkomst burgemeester Brehl.

Overige activiteiten in het kader van de stedenband in Wageningen in 2007:

- op 4 mei zien 100 personen in het Herenstraattheater samen met mensen uit Mörfelden-Walldorf de film Die Rollbahn over een Duits Werkkamp in Mörfelden-Walldorf: vertoning Der Rollbahn; de film wordt ingeleid en nabesproken door burgemeester Brehl uit Mörfelden-Walldorf;
- expositie van twee kunstenaars (gepland).

2.4 Zijn de doelstellingen gehaald?

Doelstelling 1: ‘de uitwisseling van jongeren’

Jongeren nemen vooral via de sportuitwisselingen deel. Over het algemeen zijn het echter meer de ouderen die deelnemen. De beste manier om jongeren deel te laten nemen is via scholen. Het is daarom van groot belang dat de samenwerking tussen de scholengemeenschap Pantarijn en de Bertha von Suttnerschule weer opgestart wordt. De werkgroep heeft met de nieuwe contactpersoon van Pantarijn afgesproken dat de scholieren beginnen met e-mail contact en dat daarna uitwisselingen opgestart worden. De eerdere uitwisselingen waren gestopt om persoonlijke redenen. Overigens is het altijd lastig om duurzame contacten te onderhouden: elke keer als een klas eindexamen doet en de school verlaat verdwijnen daarmee de opgebouwde contacten. Wellicht kan ook de Christelijke Middelbare school Het Streek (die in 1999 heeft deelgenomen aan een studiereis naar Mörfelden-Walldorf) weer bij de uitwisselingen betrokken worden)

Conclusie: doelstelling gedeeltelijk gehaald.

Doelstelling 2: 'viering van 4/5 mei'

Bij elke viering van 4 en 5 mei is een officiële delegatie van de gemeente Mörfelden-Walldorf aanwezig. Hieraan wordt door de burgemeester van Mörfelden-Walldorf veel waarde gehecht. Daarnaast is er altijd een delegatie van de Freundeskreis aanwezig. Ook jongeren worden betrokken.

Conclusie: doelstelling gehaald.

Doelstelling 3: 'het uitvoeren van gezamenlijke projecten in de derde wereld/zustersteden';

De gemeente Mörfelden-Walldorf heeft al zeer snel nadat vanuit Wageningen de eerste contacten gelegd werden met Nyabikenke (in Rwanda, een voormalige Duitse kolonie) enkele duizenden gulden overgemaakt voor het agroforestry project dat de koppelgroep wilden opzetten. Door de genocide in Rwanda zijn deze plannen echter nooit gerealiseerd. De gemeente Mörfelden-Walldorf gaf de Stichting carte blanche om het geld voor andere projecten in te zetten. In de jaren daarna maakte de gemeente Mörfelden-Walldorf enkele keren €3000,- over. Bestuursleden van de stichting deden bij de gemeente Mörfelden-Walldorf verslag van de projecten in Nyabikenke/Ndiza. Ook maakten zij in Mörfelden-Walldorf een expositie over Rwanda en de projecten en hielden er een voorlichtingsbijeenkomst.

De gemeente Wageningen gaf vijf maal geld aan het Project Bychow dat gesteund wordt door de gemeente Mörfelden-Walldorf. In dit project worden kinderen die ziek geworden zijn door de kernramp in Tsjernobyl opgevangen. De bijdragen van de gemeente Wageningen waren in 2000: €2272,-; in 2002 € 8.500,-; in 2004 €5.000,-; in 2005 €1.500,- en in 2006 €1000,- . In 2001 heeft de gemeente Wageningen verder een ambulance beschikbaar gesteld voor Bychow: kosten € 7270,-. De totale bijdrage van de gemeente Wageningen aan het Project Bychow bedraagt €25.542.

Mörfelden-Walldorf heeft sinds 1992 financieel bijgedragen aan de inrichting van de school in Laslovo en heeft in 2000 een keer deelgenomen aan een gemeentelijk (Wagenings) bezoek aan Kroatië. Daarna is betrokkenheid vanuit Mörfelden-Walldorf gestopt.

Conclusie: Deze doelstelling is gedeeltelijk gehaald. Het feit dat beide gemeenten financiële bijdragen leveren aan elkaar's humanitaire inspanningen tekent het vertrouwen in elkaar. Aan de andere kant is voor 'gezamenlijk uitvoeren' meer betrokkenheid van beide gemeente nodig.

Doelstelling 4: 'uitwisselingen tussen beide gemeenten op projectmatige basis (bijv. inhoudelijke uitwisselingen t.a.v. een verenigd Europa)'

Tussen beide gemeenten hebben vrijwel alleen uitwisselingen op bestuurlijk niveau plaats (4/5 mei delegaties; in 2003 een thema bezoek rondom "communicatie"; in 2004 thema "directe burgemeestersverkiezingen" gekoppeld aan het kennismakingsbezoek van burgemeester Pechtold. De huidige burgemeesters van beide gemeenten waardeerden de inhoudelijke gesprekken. Er zijn geen uitwisselingen op meer ambtelijk niveau geweest over bijvoorbeeld Europese wet- en regelgeving. Wel is er in juni 2007 een uitwisseling op het gebied van "openbare dienstverlening" geweest welke door de deelnemers als zeer zinvol werd ervaren en in 2008 wordt gecontinueerd.

Voor de Werkgroep is het te bewerkelijk om zelf inhoudelijke projecten op te zetten.

Conclusie: Deze doelstelling is gedeeltelijk gehaald.

Doelstelling 5: 'een bijdrage leveren aan een positieve beeldvorming t.a.v. Duitsers'

De stedenband heeft zeker bijgedragen aan een positieve beeldvorming van Duitsers.

Een concreet voorbeeld uit 2000 is de tentoonstelling "Hallo Nachbar, dag buurvrouw"; waarbij een inhoudelijke bijeenkomst rondom beeldvorming georganiseerd werd en waaraan scholen deelnamen.

De deelname van de delegaties uit Mörfelden-Walldorf aan de 4-5 mei viering en de samenwerking binnen andere activiteiten (waaronder de film Rollbahn en het openen van een Joods kerkhof in Mörfelden-Walldorf) zijn in dit kader belangrijk geweest. Burgemeester Brehl van Mörfelden-Walldorf gaf als voorbeeld dat hij inwoners van Wageningen heeft ontvangen die hem toevertrouwden dat zij zich voorgenomen hadden nooit meer naar Duitsland te gaan, maar door de stedenband op andere gedachten gebracht zijn. Veel Wageningers hebben ervaren dat de Duitse gastvrijheid groter is dan de Nederlandse. De doelstelling zelf is echter, voor de nieuwe generatie in Nederland, passé.

Conclusie: Doelstelling gehaald.

Doelstelling 6: particuliere uitwisselingen via het Platform Mörfelden-Walldorf en de Freundeskreis laten plaatsvinden die gefinancierd en medeondersteund worden door de gemeente.

Na een dip van enkele jaren gaan nu weer enkele tientallen personen per jaar vanuit beide gemeenten bij elkaar op bezoek. De gemeente Wageningen financiert deze via de reiskostenregeling en ondersteunt, op bescheiden wijze, de Werkgroep.

Conclusie: Doelstelling gehaald.

2.5 Draagvlak

Het passieve draagvlak in Wageningen voor de stedenband is bescheiden: de gemiddelde Wageninger is niet bekend met de band. Dit in tegenstelling tot het draagvlak in Mörfelden-Walldorf waar de stedenband veel bekender is en positiever gewaardeerd wordt. De stedenband dankt haar bekendheid vooral aan de deelname van de Duitse delegaties aan de viering van 4-5 mei. Het actieve draagvlak is iets groter. Het bestuur van de stichting timmert aan de weg, er zijn vrijwilligers en over het algemeen lukt het om gastgezinnen te vinden die bereid zijn om Duitse gasten op te nemen. De exposities van kunstenaars uit beide steden spreken tot de verbeelding en weten de media te bereiken. Er zijn initiatieven om het draagvlak uit te breiden. Het institutionele draagvlak is zwak. Er zijn momenteel geen instellingen in Wageningen die structureel betrokken zijn bij de stedenband. In het verleden waren wel scholen actief. Er zijn pogingen om hen er opnieuw bij te betrekken. De werkgroep heeft altijd goede contacten gehad met de Veluwepost, door het vertrek van de vaste contactpersoon zijn de contacten minder. Een kennismakingsgesprek met de nieuwe hoofdredacteur is gepland. De gemeente draagt bij aan de zichtbaarheid van de stedenband door de vermelding op borden bij de gemeentegrens en door vermelding in de gemeentegids en op de gemeentelijke website. Er is minder politiek draagvlak dan voor de band met Gödöllö omdat men minder raakvlakken ziet, er minder groepen bij betrokken zijn en het minder leeft in de stad. Ook wordt als probleem gezien dat er te weinig jongeren in de uitwisselingen deelnemen.

3. NDIZA

3.1 Geschiedenis

Het contact met Nyabikenke (Rwanda) werd gelegd in 1972. De samenwerking van Wageningen met Nyabikenke is daarmee de oudste van een Nederlandse gemeente met een ontwikkelingsland. Een groepje Wageningse studenten hadden het in die tijd zeer innovatieve idee om de Nederlandse bevolking meer bij ontwikkelingssamenwerking te betrekken door directe contacten met mensen uit ontwikkelingslanden. De keuze voor Nyabikenke werd gemaakt vanwege de aanwezigheid van een Nederlandse contactpersoon. Achteraf gezien was de keuze voor Nyabikenke geen gelukkige: het gebied is uitgestrekt en moeilijk te bereiken (er zijn geen verharde wegen) en de communicatie was om verschillende redenen (slechte verbindingen wat betreft post en telefonie, gebrek aan schrijfcultuur, Franse taal, dominantie lokale taal) slecht. De komst van internet en de mobiele telefoon hebben dit wel wat verbeterd.

In 1994 werd het land geteisterd door een burgeroorlog/genocide waaraan de regio van Ndiza niet ontkwam en waardoor het contact tijdelijk verbroken werd. In 2000 werd de gemeente Nyabikenke samengevoegd met een de gemeente Nyakabanda tot Ndiza. Hierdoor moesten de bestuurlijke contacten opnieuw geformuleerd worden. De Stichting koppelgemeente Wageningen – Nyabikenke, die was opgericht in 1979, veranderde de naam in Stichting Samenwerking Wageningen – Ndiza. De Wageningse bevolking moest wennen aan de nieuwe naam. In 2006 werd een nieuwe gemeentelijke herindeling doorgevoerd waarbij Ndiza opging in het zeer uitgestrekte district Muhanga (500.000 inwoners). De districtsautoriteiten zouden graag zien dat de gemeente Wageningen de contacten met Muhanga formaliseert.

De samenwerking met de zuster gemeente was in de beginjaren sterk gedomineerd door de gemeente. De burgemeester van Nyabikenke was voorzitter van het Comité de Jumelage. De 13 leden van het Comité (tegenwoordig 11) waren vertegenwoordigers van ondermeer het onderwijs, de gezondheidszorg, de landbouw en het kantongerecht. Wegens tijdgebrek van de burgemeester is deze functie gegaan naar iemand die nauw bij de projecten betrokken was. De laatste jaren vervult Monique Uwimana, de toenmalige directrice van het door Wageningen ondersteunde vormingscentrum deze functie. In 1997 besloot de gemeente Wageningen de stedenband te herdefiniëren als 'een stedenband op projectmatige basis'.

De Stichting had zich eraan gecommitteerd om jaarlijks fl. 17.000,- per jaar over te maken voor sociale en onderwijsprojecten, met name voor het vormingscentrum. De helft was afkomstig van donateurs en inzamelingsacties, de andere helft als bijdrage van de gemeente Wageningen. Ook de gemeente Mörfelden-Walldorf gaf geld: voor het oprichten van een agroforestry opleiding. Door de genocide is deze opleiding nooit van de grond gekomen. Hierdoor en doordat donateuracties in de beginjaren zeer succesvol waren ontstond een stuwmeer waaruit jarenlang geput kon worden. De Stichting is zich in de laatste jaren steeds meer gaan richten op het verwerven van externe financiering zoals Wilde Ganzen, Oxfam/Novib en NCDO om grotere projecten te kunnen financieren. Ook werd een donatie van €8.000,- ontvangen van de Emmausstichting .

In de beginjaren speelde een Nederlandse pater in Nyabikenke een belangrijke rol in de communicatie, later werd deze rol overgenomen door de Nederlandse ontwikkelingsorganisatie SNV. De laatste jaren is deze organisatie echter haar aanwezigheid in dit deel van Rwanda aan het terug brengen. Hierdoor is de communicatie met Wageningen moeilijker geworden en gaan stagiairs van Wageningen UR niet meer naar Ndiza (de Universiteit heeft nog wel contacten met een ander deel van Rwanda).

Van 1984 tot 1994 was de focus van de ondersteuning het CCDFP, een vormingscentrum dat o.a. alfabetiseringscursussen geeft en helpt spaargroepen een kredietsysteem op te zetten. Het centrum had twee, door de Rwandese overheid betaalde krachten. Eén van de twee (Monique Uwimana) is de nieuwe vaste contactpersoon geworden. De Stichting financierde de activiteiten van het centrum en de Rwandese overheid de salarissen. Daarnaast zorgde de stichting ervoor dat Cebemo, een katholieke, Nederlandse hulporganisatie, de bouw betaalde van een groter gebouw voor het vormingscentrum. Cebemo op haar beurt, betrok SNV, de Nederlandse Organisatie voor Ontwikkeling, erbij om begeleiding te geven voor de lessen. Tijdens de genocide waren de contacten verbroken. Het gebouw werd na de genocide zelfs enige tijd als gevangenis gebruikt. In 2000 pakte de Stichting de ondersteuning weer op. Nadat het vormingscentrum (met, naast de vestiging in Ndiza, nog drie dependances) ondergebracht werd bij een dienst van de lokale overheid verslechterde de samenwerking en besloot de Stichting de ondersteuning aan het vormingscentrum te verminderen.

Vanaf die tijd kwam het accent te liggen op bouwprojecten: twee slaapzalen bij scholen, uitbreiding van een gezondheidscentrum, nieuwbouw voor een kliniek en vier schoollokalen. Deze bouwprojecten kwamen in het afgelopen jaar in de problemen door het beleid van de Rwandese regering om het kappen van hout te terug te dringen: het was niet langer toegestaan was om zelf bakstenen te bakken. Hierdoor kon de particuliere bijdrage aan de bouwprojecten niet gerealiseerd worden en moesten de bakstenen gekocht worden.

3.2 Huidige situatie

De bijdrage van de gemeente Wageningen aan de Stichting Samenwerking Wageningen – Ndiza is ongeveer €6.000,- per jaar (vnl. voor het ondersteunen van projecten in Ndiza). Daarnaast werd in 2006 een incidentele subsidie van € 2.000,- gegeven (uit het reguliere budget voor internationale samenwerking) voor een optreden van een Rwandese groep en in 2004 werd € 10.000,-, uit het budget voor Internationale projecten vrijgemaakt voor het bezoek van een delegatie uit Ndiza aan Wageningen. In 2001 heeft voor de eerste keer een officiële delegatie uit Wageningen Ndiza bezocht. Er werd toen afgesproken zo mogelijk twee officiële bezoeken per vijf jaar te laten plaatsvinden, één van de zustergemeente naar Wageningen en één in omgekeerde richting. Een officiële vertegenwoordiging van de gemeente neemt eens in de twee á drie jaar deel aan een delegatiebezoek in de zustergemeente. De beleidsmedewerker internationale samenwerking (en één maal, ter kennismaking, de burgemeester) neemt soms deel aan de vergaderingen van de stichtingsbestuur. Voor het overige is de betrokkenheid van de gemeente zeer beperkt.

De Stichting Samenwerking Wageningen – Ndiza bestaat uit vijf zeer gemotiveerde personen. Allen hebben kennis van de ontwikkelingsproblematiek, maar geen vertegenwoordigt een groep of een instelling in de Wageningse samenleving. De belangrijkste taken van het bestuur zijn het beoordelen van de projectvoorstellen en het zoeken naar financiering daarvan. In 2006 vergaderde het bestuur dertien keer. Dit bestuur was jaren zeer stabiel. In 2007 zullen echter meerdere bestuursleden, wegens persoonlijke omstandigheden, het bestuur verlaten. Het is niet gemakkelijk om nieuwe bestuursleden te vinden. Een vrijwilliger helpt bij de productie van de Nieuwsbrief, een andere bij het ontvangen van bezoeken en een derde stelt ruimte beschikbaar voor de opslag van materialen. Particulieren brachten in 2006 €4.300,- op en de NCDO maakte €18.000,- over. De begroting van de stichting schommelt jaarlijks rond de €40.000,-.

Voor de organisatiekosten ontvangt de stichting €450,- per jaar van de gemeente.

Het Comité de Jumelage (het stedenband comité in het gebied dat voorheen Ndiza vormde) bestaat uit 11 leden. De vertegenwoordigende functie van de leden is losgelaten: een aantal leden woont niet meer in dit gebied, maar blijven wel lid. Het comité heeft een werkruimte in het oude district kantoor en vergadert driemaandelijks. Een keer per maand komt het uitvoerend bureau (vier personen plus de burgemeester) bij elkaar om de voortgang van de projecten en stedenband te bespreken. Het comité heeft geen rechtspersoonlijkheid. Contracten met aannemers worden om die reden gesloten via de districtsautoriteiten: de staf van het district sluit het contract, volgt, samen met het comité, de uitvoering van de werkzaamheden en is aanwezig bij oplevering (belangrijk omdat aannemers niet altijd de contractvoorwaarden respecteren). Het is voor het comité niet makkelijk om de projecten regelmatig te volgen gezien de grote afstanden in het district en de slechte wegen. Het Comité ontvangt jaarlijks €500,- voor vergaderkosten. In 2007 werd dit in 2007 opgehoogd met €600,- voor het monitoren van de projecten. Veel van de projectvoorstellen van het Comité vinden hun oorsprong in een ontwikkelingsplan dat bestuurders, ambtenaren en burgers in 2001/2002 opgesteld hebben. Het plan bevat 25 projecten die gericht zijn op armoedebestrijding. Het Comité doet verslag over de projecten middels jaarverslagen. De rapportage is soms lastig te interpreteren, omdat de bonnen in de Rwandese taal zijn en omdat de leden ongeschoold in het boekhouden zijn.

3.3 Resultaten

- Door de ondersteuning van het vormingscentrum CCDFP hebben honderden mensen cursussen gekregen. (Daarnaast ondersteuning door Cordaid en SNV).
- Verdubbeling van de ruimte van gezondheidspost door nieuwbouw van een kliniek. (Daarnaast ondersteuning door USAid).
- Bouw van vier lokalen waaronder een keuken en een eetlokaal bij een school (Daarnaast ondersteuning van Wilde Ganzen).
- Bouw van een kraamkliniek met tien bedden (inmiddels gereed) en gebouw voor douches en toiletten (naar verwachting eind 2007 gereed) voor het Gezondheidscentrum Nyabakanda. Dit centrum heeft een verzorgingsgebied van 20.000 mensen. In het centrum wordt voorlichting gegeven vaccinaties gegeven en het functioneert als kraamkliniek en consultatiebureau.

- Bouw van een slaapzaal voor 54 schoolmeisjes, incl. douches en toiletten (gerealiseerd) en een slaapzaal voor 225 meisjes (nog niet gereed) voor resp. de Ecole technique en het College de la fraternité.
- Met steun van Wageningen is een kredietfonds opgezet om het mogelijk te maken dat 360 kinderen van de allerarmsten naar school gaan. Probleem is dat ouders het geleende geld vaak niet terug kunnen betalen.
- De stichting heeft een volleybaltoernooi en een damesvoetbal toernooi gefinancierd. Dit gebeurde in combinatie met AIDS voorlichting.
- Door bemiddeling van een Wageningse bijhouder werden imkers in Ndiza ondersteund met een slingermachine, enkele bijenkasten en onderdelen
- Reparatie van een gedenksteen i.v.m. met de herdenking van 10 jaar genocide

3.4 Doelstellingen gehaald?:

Doelstelling 1: 'vanuit een solidariteitsgedachte de bevolking van Ndiza blijvend ondersteunen middels het financieren van concrete projectvoorstellen'

Het feit dat de band al 28 jaar bestaat ondanks de genocide, de bestuurlijke hervormingen en de moeilijke communicatie geven de kracht van de solidariteitsgedachte aan. De solidariteit is echter weinig zichtbaar. Niet in Ndiza waar de steun van Wageningen niet zichtbaar gemaakt is en waar de bevolking dan ook nauwelijks op de hoogte is van de band en ook niet in Wageningen waar de stedenband de laatste jaren zeer weinig naar buiten treedt. Wel worden zeer concrete projecten uitgevoerd (met voor een belangrijk deel geld van andere donoren) die zonder twijfel bijdragen aan armoede bestrijding en een verbetering van de levensomstandigheden van de bevolking.

Conclusie: doelstelling is gehaald, al is de solidariteitsgedachte tot een kleine groep mensen beperkt gebleven.

Doelstelling 2: 'een bijdrage leveren aan het decentralisatieproces';

De stedenband heeft geen bijdrage geleverd aan het decentralisatieproces in de zin van kennisoverdracht door de gemeente Wageningen aan het lokale bestuur. Wel is het zo dat de stedenband de lokale autoriteiten betreft bij de realisatie van projecten.

Conclusie: doelstelling is niet gehaald.

Doelstelling 3: het organiseren van ontmoetingen van delegaties uit Wageningen en Ndiza elke 2,5 à 3 jaar (afwisselend in Wageningen en Ndiza).

In 2001 bezocht een delegatie uit Wageningen Ndiza. In 2004 bezocht een delegatie uit Ndiza Wageningen. Wageningen is nu aan de beurt om een bezoek aan Ndiza te brengen, maar wacht de uitkomsten van deze evaluatie af.

Conclusie: doelstelling is gehaald.

3.5 Draagvlak

In de overeenkomst tussen de gemeente Nyabikenke en Wageningen uit 1979 wordt als eerste doelstelling genoemd 'het verlangen van de gemeenteraad van Wageningen om aan haar bevolking te laten weten wat er gebeurt in Rwanda, in het bijzonder de manier van leven en werken in de gemeente Nyabikenke.' Ook de Stichting Samenwerking Wageningen–Ndiza heeft in haar oprichtingsakte nadrukkelijk 'draagvlakdoelstellingen' geformuleerd. Als eerste doelstelling wordt genoemd: 'het bevorderen van contacten tussen de gemeente Wageningen en het district Ndiza op alle niveaus' en als derde doelstelling 'de Wageningse bevolking bekend te maken met en te betrekken bij de problematiek van ontwikkelingslanden en van Rwanda in het bijzonder.' Als middelen om deze doelen te bereiken wordt het uitwisselen van gedachten door middel van correspondentie tussen personen en instanties in Wageningen en Ndiza, een nieuwsbrief en voorlichtingavonden genoemd.

In de eerste jaren (toen de stedenband nog 'Koppelgemeente' heette) was de band met Nyabikenke in Wageningen goed bekend, ook in de gemeenteraad. De activiteiten die op draagvlak of voorlichting gericht zijn nemen de laatste jaren echter sterk af. Er is gepoogd om correspondentie op te zetten tussen leerlingen van middelbare scholen, maar dit is misgelopen door onvoldoende begeleiding. De enige correspondentie die nu plaats vindt is die tussen de Stichting en het Comité de Jumelage. Ook de gemeenten corresponderen niet met elkaar. Wel verschijnt gemiddeld drie of vier maal per jaar het voorlichtingsblad Umubano. Dit blad, van circa achtpagina's zwart-wit en met enkele foto's, rapporteert over de projecten, het Jumelage Comité en algemene ontwikkelingen in Ndiza en Rwanda en bevat het jaarverslag. Het verschijnt in een oplage van 200. Het grootste deel gaat naar de 100-150 donateurs; de rest gaat naar Wageningse instellingen en raadsleden.

Tot zeven jaar geleden stond de Stichting elke maand met een kraampje op de markt om handwerk uit Rwanda te verkopen. Tot vorig jaar stond de stichting twee keer per jaar met een voorlichtingskraam (samen met de andere stedenbanden) op de Molendag en op 5 mei. Een enkele keer organiseert de stichting een culturele activiteit zoals het uitnodigen van een Rwandese dans en – zanggroep (uit België) en het organiseren van een avond met de Rwandese schrijfster Esther Mujawayo in de bibliotheek van Wageningen (in februari 2007). Deze avond werd met 100 bezoekers goed bezocht. Voor de jaarvergadering wordt elke keer een spreker uitgenodigd. Bij de laatste vergadering was de opkomst echter minimaal. Het gevaar dreigt dat de Stichting verandert van een stedenbandstichting in een projectenbureau. De grotere projecten en de voorwaarden die de externe financiers stellen zetten de bestuursleden onder druk, waardoor tijd ontbreekt om de samenleving in Wageningen te betrekken. Overigens is ook in Ndiza onder de bevolking weinig bekend van de stedenband en is er nergens een referentie aan de stedenband met Wageningen of de hulp die vanuit Wageningen voor de diverse projecten ontvangen is.

Een onverwachte, positieve ontwikkeling is dat, buiten de stedenband om, een vrouw die voor de hulp organisatie SNV in Rwanda werkte het initiatief heeft genomen om in 2007 17 voetbalsters uit Wageningen naar Rwanda te laten komen voor een sport uitwisseling. De Stichting Samenwerking Wageningen–Ndiza heeft er voor gezorgd dat de voetbalsters ook naar Ndiza konden komen. De reis werd gefinancierd door het subsidieprogramma Explore voor bewustwording van jongeren over internationale samenwerking. Ook de gemeente Wageningen heeft een bescheiden bijdrage geleverd. Explore stelt als voorwaarde voor financiering dat er na terugkomst voorlichting over de reis gegeven wordt. Wellicht dat hierdoor een nieuwe impuls aan het draagvlak gegeven wordt.

4. GÖDÖLLÖ

4.1 Geschiedenis

De keuze voor samenwerking met Gödöllö in Hongarije stamt uit 1988, dus voor de val van de muur, toen de afdeling Wageningen van de Interkerkelijke Vredesgroep een partner zocht voor 'discussie over ontspanning van onderop'. Gödöllö was ongeveer even groot als Wageningen en had een landbouwuniversiteit die contacten onderhield met de Landbouwuniversiteit Wageningen. Na de val van de muur nam het aantal contacten tussen burgers en maatschappelijke organisaties snel toe. Deze ontwikkeling was aanleiding om in 1992 een formele relatie 'voor onbepaalde tijd' tussen de steden aan te gaan. De officiële stedenbandverklaring plaatst de samenwerking binnen de context van 'het verwezenlijken van een rechtvaardige en democratische internationale samenleving'. De verklaring bevat een zeer ambitieuze lijst voor contacten en samenwerking met een belangrijke rol voor de gemeente: uitwisseling van kennis en ervaringen op een groot aantal terreinen en het verwerven van steun voor gezamenlijke projecten. Ook voor respectievelijk het bedrijfsleven, het onderwijs en de wetenschap en de culturele sector, burgers wordt een rol geschetst. Bewustmaking van de inwoners van de vredes- en ontwikkelingsproblematiek en het milieuvraagstuk wordt eveneens genoemd. Om deze doelstellingen te verwezenlijken werd een platform opgericht waarin gemeente en particulier initiatief samenwerkten. Drie jaar later werd het particulier initiatief gebundeld in een stichting. Voor de doelstelling van de stichting werd gekeken naar paragraaf 5 van de officiële overeenkomst tussen beide steden. Bij die gelegenheid werden werkgroepen voor samenwerking binnen de o.a. gezondheidszorg en de kerken opgericht.

In de eerste jaren van de stedenband ging het vooral om kennismaking. De uitwisselingen waren op individuele basis. Om meer continuïteit in de uitwisselingen te brengen werd vanuit Wageningen gestimuleerd dat de uitwisselingen meer groepsgewijs georganiseerd zouden worden. Voor de betrokkenen in Gödöllö lag dit minder voor de hand. In die stad waren toen minder maatschappelijke organisaties. Vrijwilligerswerk had een negatieve bijmaak (door het 'verplichte vrijwilligerswerk' in de communistische tijd) en men had na de omwenteling alle energie nodig om zelf het hoofd boven water te houden. Spiegelorganisaties waren daarom moeilijk te vinden. Vanuit Gödöllö werd de stedenband dan ook meer gezien als een manier om goedkoop te reizen en om gezinnen met elkaar in contact te brengen.

De tweede vernieuwing binnen de stedenband is de introductie van thema's binnen de uitwisselingen. "Vrijwilligerswerk" is twee jaar lang een thema geweest, andere thema's waren "milieu" en "geschiedenis". Voor 2007 is het thema "vrouw en maatschappij" gekozen. De thema's worden in gezamenlijk overleg vastgesteld.

4.2 Huidige situatie

De gemeente draagt jaarlijks gemiddeld € 13.500,- bij aan de stedenband. Dit betreft o.a. de ontvangst gasten rond 4/5 mei (verblijfskosten, tolk-kosten voor symposium e.d.), (reiskosten)subsidies, lidmaatschap van de Landenkring Hongarije en bureaunkosten van de Stichting en vertalingen/tolken.

In 2004 is een subsidie van € 3274,- gekregen van de Europese Commissie i.v.m. de ontvangst van een delegatie uit Gödöllö (totale kosten: € 9.900,-). Bij bezoek aan Gödöllö vraagt de gemeente een bijdrage van de deelnemers in de reiskosten. Dit is maximaal € 50,- per persoon. Jongeren zijn afgelopen jaren gratis meegereisd.

De Stichting Stedenband Wageningen – Gödöllö organiseert (samen met de gemeente Wageningen) elk jaar een groepsreis per bus van 40-50 personen naar Gödöllö, faciliteert de groepen binnen de stedenband en functioneert als counterpart voor de ontvangst van groepen uit Gödöllö. De reizen duren zes dagen en staan in het teken van een thema. Er worden dan ook meestal activiteiten voor en na de reizen georganiseerd. De stichting adviseert de gemeente Wageningen over de reiskosten subsidies die door de 34 groepen binnen de stedenband aangevraagd (kunnen) worden. Het bestuur bestaat uit zes personen. De bestuursleden worden deels aangedragen door de groepen en deels worden bestuursleden op andere gronden (kennis van het Hongaars) gevraagd. Er zijn geen problemen om nieuwe bestuursleden te krijgen als dat nodig is. Het bestuur vindt de samenwerking met de gemeente Wageningen goed. Zowel met de gemeente Gödöllö als met de vereniging in die stad zijn er communicatieproblemen geweest. De laatste tijd zijn deze opgelost doordat bij de Stichting een Hongaarssprekende alle communicatie met Gödöllö verzorgt. De Stichting kan op nog een viertal in Wageningen woonachtige Hongaren een beroep doen. Ook wordt in Gödöllö steeds meer Engels gesproken.

Er reist meestal ook een wethouder en/of een of meer raadsleden mee met de bus. Op de terugreis vertellen de deelnemers in hoeverre de verwachtingen zijn uitgekomen.

In Gödöllö bestaat een vereniging voor de acht stedenbanden van de stad. Naast Wageningen zijn dit banden voornamelijk met Hongaarstalige steden in buurlanden. Deze vereniging ontvangt €16.000,- euro van de gemeente Gödöllö. De gemeente heeft voor internationale samenwerking zelf €8000,- euro op de begroting staan. Welk deel van beide bedragen voor de samenwerking met Wageningen bestemd is niet exact bekend. Wel is het zo dat de stedenband met Wageningen het meest actief is.

4.3 Resultaten

Hieronder beschrijven wij eerst de centrale uitwisselingen georganiseerd door de overkoepelende Stichting Stedenband Wageningen – Gödöllö, daarna de resultaten van Het Groene Wiel en De Stichting Welzijn en Gezondheidszorg, de twee meest actieve groepen binnen de stedenband en daarna de resultaten van de samenwerking tussen de twee gemeenten:

Centrale uitwisselingen:

- In totaal is zeven keer een bus met 40-50 mensen naar Gödöllö geweest. Daarnaast zijn er tussendoor uitwisselingen. Dit betekent dat 400 tot 500 mensen in het kader van de stedenband in Gödöllö geweest zijn. Een zelfde aantal heeft vanuit Gödöllö Wageningen bezocht. Er wordt altijd gelogeed bij gastgezinnen. Dit wordt hooggewaardeerd omdat de gastvrijheid indrukwekkend is en de eigen situatie er door gerelativeerd wordt. De busreis zelf is een belangrijk onderdeel van de uitwisseling, omdat de lange rit het groepsproces bevordert. Zo wordt per deelnemende groep iemand gevraagd om in de bus een toelichting te geven op activiteiten binnen de stedenband.
- Bij de uitwisselingen zijn 34 groepen betrokken. Het merendeel heeft één keer per jaar contact met de partnerstad door deel te nemen aan de jaarlijks busreis. De volgende groepen en organisaties zijn het meest betrokken bij de stedenband:
 - Kerkelijke groepen;
 - Wagenings Milieu overleg;
 - Homogroep Wageningen;
 - Natuur- milieueducatiecentrum "Het Groene Wiel";
 - Scouting Wageningen;
 - Scholengemeenschap Het Streek;
 - Sociaal-cultureel werk;
 - Internationale vrouwengroep Wageningen;
 - Stichting Welzijn Gezondheidszorg Wageningen – Gödöllö.

Het Groene Wiel is een organisatie van de gemeente Wageningen die diensten levert aan scholen op het terrein van milieueducatie. De organisatie is zeven jaar betrokken bij de stedenband door samen met studenten in Wageningen en Gödöllö milieu-educatieprojecten op te zetten voor kinderen in beide steden.

- De laatste vijf jaar worden projecten opgezet waarbij kinderen uit groep 8 (leeftijd 12 jaar) in groepjes van vier of vijf, elk in de eigen stad onderzoek doen naar o.a. de verschillende vogelsoorten, het onderhoud van de parken, de situatie van zwerfafval of de situatie van de stad in drie verschillende historische periodes. De kinderen worden uitgedaagd om de verschillen in beide steden te verklaren en wisselen werkstukken uit. De communicatie gaat via e-mail en in de Engelse taal. Het gaat hierbij vaak om hoogbegaafde kinderen die een extra uitdaging nodig hebben.
- In totaal zijn een veertig tal kinderen uit Wageningen ook mee geweest met een uitwisseling naar Gödöllö. De klassen werden bij de uitwisseling betrokken via een dagelijks verslag op internet.

- Vanuit Gödöllö zijn een vijftigtal kinderen in Wageningen geweest. Hun werkstukken zijn over het algemeen van hoge kwaliteit. Dit is een stimulans voor de Wageningse kinderen om beter te presteren.

De Stichting Welzijn en Gezondheidszorg is opgericht in 1996. Zij komt voort uit een werkgroep die al in het begin van de jaren '90 actief was binnen de stedenband.

- De Stichting heeft in 1997 een verpleeghuis in Gödöllö gerenoveerd. Hierbij waren zowel de gemeente Wageningen en de gemeente Gödöllö betrokken, als de Landbouw Universiteit Wageningen, verschillende bedrijven in Wageningen, de Woningstichting en een technische school. Naar schatting is hierbij voor €40.000,- aan materiaal gedoneerd, plus een grote hoeveelheid personele inzet in de vorm van bouwtechnisch onderzoek, bouwtoezicht, projectleiding en uitvoerende werkzaamheden. Twee jaar later is ook de tuin rond het verpleegtehuis opnieuw beplant.
- Daarnaast doet de stichting kleinere projecten voor o.a. een psychiatrische afdeling, dak- en thuislozen, tafeltje dekje en kinderopvang.
- De stichting verzorgt regelmatig een transport met kleding en overvullig materiaal van instellingen (waaronder 400 matrassen en zes ziekenhuis bedden geschikt voor de hartbewakingsafdeling) naar Gödöllö.
- Ook geeft de stichting wol, garen en sportkleding aan een school voor verstandelijk gehandicapten en richtte ze een sportzaal en een overblijflokaal in. De totale waarde van de transporten wordt op €200.000,- - €250.000,- geschat.

Naast deze materiële resultaten heeft de Stichting ook vele immateriële resultaten bereikt. Er zijn regelmatig uitwisselingen tussen de zorginstellingen in beide steden die hebben geleid tot nieuwe inzichten en aanpassing van reglementen zoals:

- ideeën rond bescherming van het personeel (ARBO wetgeving, bescherming tegen vervolging bij foutief handelen, aanpassing rusttijden in dienstroosters);
- ideeën rond het betrekken van gehandicapten (het rolstoeltoegankelijk maken van de nieuwe bibliotheek);
- opzetten van een tafeltje-dekje organisatie voor ouderen;
- kleinschalige zorgverlening;
- werkverschaffingsprojecten voor verstandelijk gehandicapten;
- enkele van deze vernieuwingen zijn op provinciaal niveau doorgevoerd en hebben ook op landelijk niveau belangstelling gewekt.

De stichting heeft 6 bestuursleden, vrijwel allen werknemers van verschillende instellingen in Wageningen. Hierdoor heeft de stichting uitstekende contacten in de zorgsector. De Stichting heeft 150 donateurs die elk jaar tussen de €1100,- en €1500,- doneren. Van dit bedrag worden de transporten en kerstpakketten voor de allerarmsten betaald. De stichting maakt soms geen gebruik van de reiskostenregeling van de gemeente, omdat de vliegkosten zo laag zijn dat het de moeite niet waard is. De Stichting maakt eens per jaar een nieuwsbrief.

De stichting zou de transporten wel willen minderen, maar de vraag naar tweedehands kleding e.d. blijft onverminderd hoog: 20% van de bevolking (waaronder veel zigeuners) leeft onder de armoede grens. Aan de andere kant ziet de stichting dat er meer beleidsmatige vragen vanuit Gödöllö komen die eigenlijk meer op nationaal niveau beantwoord zouden moeten worden. Dit zou als consequentie kunnen hebben dat de samenwerking uiteindelijk minder intensief wordt.

4.4 Zijn de doelstellingen gehaald?

Doelstelling 1: 'uitwisselingen tussen beide gemeenten projectmatig vormgeven (kennisuitwisseling middels het vaststellen van inhoudelijke projecten)'

Er zijn nauwelijks inhoudelijke projecten uitgevoerd tussen beide gemeenten. De uitwisselingen op het gebied van afval en energiebesparing waren van korte duur en hadden weinig follow-up. De poging om een langer lopend project op te zetten ('Community-Oriented Planning Methods on a Municipal Level', oftewel het Land Use Planning project) strandde wegens de kosten en onvermogen van de betrokken dienst om er ambtelijke capaciteit voor vrij te maken. Er is wel kennis uitgewisseld met de partnerstad, maar dit moet meer gezien worden als bij-effect van de andere contacten.

Conclusie: doelstelling beperkt gehaald

Doelstelling 2: een bijdrage leveren aan de toetreding van Hongarije tot de Europese Unie;

De gemeente Wageningen heeft enkele keren vanuit vakafdelingen uitwisselingen georganiseerd. In 2000 is een driedaags studiebezoek voor een delegatie uit Gödöllö over afvalmanagement georganiseerd. In 2005 brachten twee experts uit Wageningen een bezoek van vijf dagen aan Gödöllö waarin advies gegeven werd over mogelijkheden voor energiebesparing in een aantal gebouwen van de gemeenten. Dit was onderdeel van een groter project waarin drie Poolse en twee Hongaarse gemeenten, een provincie en hun Nederlandse partners een bijdrage leveren aan het bestrijden van klimaatverandering. Deze partners, waaronder deelnemers uit Gödöllö namen in november 2005 deel aan een conferentie in Nederland over dit onderwerp. Een concreet resultaat van de samenwerking met Wageningen is dat de gemeente Gödöllö in enkele gebouwen de ramen heeft vervangen en dat wordt overwogen om dit verder uit te breiden.

Deze projecten van de gemeente Wageningen waren te klein om een daadwerkelijke bijdrage te leveren aan de toetreding van Hongarije aan de Europese Unie. Belangrijker waren echter de honderden uitwisselingen van burgers. Hierdoor werden de burgers en autoriteiten in Gödöllö in aanraking gebracht met de Europese, democratische cultuur. Deze uitwisselingen droegen o.a. bij aan het verkleinen van de afstand tussen politicus en burger, tot een positievere waardering van vrijwilligerswerk, het meer betrekken van zieken en gehandicapten bij de samenleving, meer milieu bewustzijn en homo-emancipatie. Dit zijn geen harde voorwaarden uit het Acquis Communautaire waaraan een toetredingsland moet voldoen, maar het zijn wel belangrijke waarden uit het Europese gedachtegoed.

Conclusie: doelstelling niet gehaald qua acquis communautaire; wel gehaald in bredere zin.

Doelstelling 3: 'particuliere uitwisselingen doen plaats vinden via de Stichting Stedenband Wageningen Gödöllö; deze worden medegeorganiseerd en gefinancierd door de gemeente Wageningen; de nadruk ligt hierbij op "duurzame" uitwisselingen (d.w.z. niet eenmalig)';

Honderden mensen van beide steden hebben aan de uitwisselingen meegedaan. Het contact was extra intensief doordat zij bij gastgezinnen gelogeed hebben.

De uitwisselingen zijn door de gemeente medegeorganiseerd en gefinancierd. De laatste jaren zijn de contacten steeds duurzamer geworden doordat de uitwisselingen steeds meer plaatsvinden tussen groepen met een counterpart in de andere stad.

Conclusie: doelstelling gehaald

Doelstelling 4: 'uitwisselingen tot stand brengen tussen (afdelingen van) de Homogroep Wageningen en homogroepen in/rondom Gödöllö; tussen jongeren in Wageningen en Gödöllö op de thema's toerisme en milieu'.

De uitwisseling tussen homogroepen is gelukt. Dit was moeilijk omdat het in eerste instantie ontkend wordt. Jongeren van de GJ Brinkschool (8 jongeren in 2005) en Scholengemeenschap De Streek zijn betrokken bij de uitwisselingen. Op het gebied van toerisme is wel een aanzet gemaakt doordat een vertegenwoordiger van het VVV twee keer mee is geweest, maar er is geen vervolg aan gegeven.

Conclusie: doelstelling qua homogroepen en milieu gehaald, niet qua toerisme

Niet genoemde doelstellingen

- In Gödöllö is naar het voorbeeld van Wageningen een opvang voor circusberen gerealiseerd;
- In Wageningen is door de uitwisselingen en door het vrijwilligerswerk eromheen meer sociale cohesie ontstaan;
- In beide steden heeft stedenband bijgedragen aan het relativeren van de eigen situatie, begrip voor andere culturen;
- De stedenband heeft bijgedragen tot een Europa van de burger doordat honderden mensen elkaar intensief hebben kunnen ontmoeten.

4.5 Draagvlak in Wageningen

Van alle stedenbanden van Wageningen is die met Gödöllö het best bekend. Door de betrokkenheid van veel instellingen en door de jaarlijkse busreizen hebben veel mensen direct of indirect te maken gehad met de stedenband. Er is een adressenbestand met 50-80 gastgezinnen. De Stichting stedenband heeft zelf geen donateurs, noch een blad (vroeger wel), noch een jaarverslag. Er zijn plannen om een website te maken voor alle aangesloten werkgroepen. De Stichting Welzijn en Gezondheidszorg heeft 150 donateurs en maakt een keer per jaar een blad. De huis-aan-huis bladen besteden met enige regelmaat aandacht aan de stedenband. De uitwisselingen van studenten tussen beide landbouw universiteiten staan los van de stedenband.

Ook in Gödöllö is veel draagvlak. Het belang dat Gödöllö aan de band hecht blijkt o.a. uit de aanwezigheid elk jaar op 4-5 mei van de burgemeester van Gödöllö en de financiële bijdrage aan de vereniging voor stedenbanden van de stad.

5. KROATIË PROJECT

5.1 Geschiedenis

Al snel nadat in 1991 in Joegoslavië de oorlog uitbrak namen het gemeentebestuur en de Wageningse vredesbeweging de uitnodiging aan om deel te nemen aan een conferentie in Ohrit, Macedonië. Op deze conferentie werd bekeken welke mogelijkheden er vanuit gemeenten en het particulier initiatief lagen om de conflicten vreedzaam op te lossen, c.q. de door oorlogsgeweld getroffen gebieden te helpen. Toen de Hongaarse partnerstad Gödöllő een beroep op Wageningen deed om (Hongaarse) vluchtelingen uit het Kroatische dorpje Laslovo in Oost-Slavonië te helpen reageerden de gemeente en groepen in de bevolking (later verenigd in de door de gemeente gesubsidieerde Stichting HCA) positief om een bijdrage te leveren.

In Wageningen werden jarenlang inzamelingsactiviteiten ontplooid, informatie over Oost-Slavonië verstrekt en delegaties uitgewisseld. Vanuit het gemeentebestuur is actief deelgenomen aan het PGV-bestuur en aan het zogenaamde Osijek-overleg (overleg van gemeenten en NGO's die actief zijn in Oost-Slavonië). Uit dit overleg is het project Democratisering in Oost-Slavonië geboren. Het Wageningse pionieren heeft veel informatie en contacten opgeleverd voor dit project dat duurde van 1998 tot 2003. IKV, VNG en PGV werkten daarbij faciliterend voor Nederlandse gemeenten die banden aanknopen met Kroatische en Servische gemeenten in Oost-Slavonië. Aan het project namen negen Nederlandse gemeenten deel. De voornaamste doelstelling van het project was een bijdrage te leveren aan de democratische wederopbouw van gemeenten in dit door de oorlog zwaar getroffen gebied en het bevorderen van contacten en samenwerking tussen de Kroatische en Servische bevolking.

In het Democratiseringsproject was Wageningen verbonden aan twee gemeenten, de gemeente Ernestinovo (hieronder valt het dorpje Laslovo; het is een overwegend Kroatisch/Hongaarse gemeente) en de gemeente Sodolovci (overwegend Servische gemeente). Toen dit laatste programma afliep besloot Wageningen haar projectrelaties met de Kroatische gemeenten nog drie jaar voort te zetten, zonder externe financiering: het 'Kroatië-project'. Binnen dit project dat liep van 2004 tot en met 2006 werd de samenwerking op zowel gemeentelijk als op wijkniveau voortgezet. In de wijk De Nude werd een informele werkgroep opgericht met Welvada, De Woningstichting en OBS De Nude. De subsidies werden afgehandeld door Welvada.

De gemeente probeerde om in samenwerking met het Platform Landbouw Servië-Kroatië een bijdrage te leveren aan de landbouwontwikkelingen in de regio. Verder nam de gemeente Wageningen deel aan seminars in het kader van het 'intermunicipal cooperation project' in Slavonië, een project van VNG International waaraan zowel gemeenten uit Oost-Slavonië deelnamen als vertegenwoordigers de Nederlandse gemeenten die voorheen betrokken waren bij het landelijke Democratiseringsproject Oost-Slavonië.

5.2 Huidige situatie

Het Kroatië project is afgelopen. De gemeente had tot vorig jaar een budget van €30.000,- per jaar beschikbaar. Alhoewel de betrokkenen in Wageningen en in Kroatië over het algemeen zeer enthousiast zijn over de contacten heeft men zich erbij neergelegd dat aan het project een einde is gekomen.

Enkele contacten gaan echter door. De jongeren uit de wijk de Nude houden e-mail contact met de jongeren in Kroatië. De openbare basis school De Nude heeft contact met een vergelijkbare, brede school in Laslovo. De Wageningse school heeft 160 leerlingen en 20-25 nationaliteiten. De oudste groepen (11-12 jaar) gaat e-mailen in het Engels. Zij reizen (nog) niet.

5.3 Resultaten:

- Jarenlang, vanaf begin jaren '90, een actieweek om geld in te zamelen voor steun aan Hongaarse en Kroatische vluchtelingen uit Laslovo en de wederopbouw van de school in Laslovo (met medefinanciering van de Norwegian Refugee Council en de Raad van Europa) en om informatie over Oost-Slavonië te verstrekken;
- Ondersteuning van het uitwisselingshuis in Mohacs, in het zuiden van Hongarije, juist op de grens van het Servische en het Kroatische deel van voormalig Joegoslavië met in de periode tussen 1993 en 1996 vele tientallen bijeenkomsten waarbij voormalige burens van Servische, Hongaarse en Kroatische afkomst elkaar weer troffen;
- Bezoek van tientallen delegaties vanuit Wageningen aan de Kroatische dorpen. Het ging hierbij deels om bestuurlijke delegaties en deels om delegaties die waren samengesteld uit jongeren en bewoners uit de wijk De Nude een wijk die door haar multiculturele karakter en door de aanwezigheid van vluchtelingen overeenkomsten vertoonden met de dorpen;
- Bezoek van meerdere Kroatische delegaties aan Wageningen, o.a. om de Nederlandse gemeenteraadsverkiezingen te observeren;
- 20 uitwisselingen opgezet door leerlingen en docenten van het Wagenings Lyceum (scholengemeenschap Pantarijn), met (gevluchte) Kroatische en Hongaarse en Servische leerlingen uit het gebied;
- 4 zomerkampen van twee weken georganiseerd door de Stichting HCA-projecten en met financiële steun van de gemeente Wageningen met honderden jongeren uit o.a. uit Nederland, Servië en Kroatië;
- Een grote leerlingen- en docentenconferentie in 1997 over verzoening na conflicten voor Kroaten, Serven, Duitsers en Nederlanders/Wageningers opgezet door het Wagenings Lyceum;
- Twee maal een Joegoslavië-podium op het Gelders Bevrijdingsfestival in 1997 en 1998 georganiseerd door leerlingen en docenten van het Wagenings Lyceum;
- Drie ondersteuningsactiviteiten voor studenten van Universiteiten uit Belgrado en Zagreb in verband met de studentenprotesten in december '96 in Belgrado (georganiseerd door de gemeente en Wageningse Studenten Organisatie);
- Uitwisselingen tussen leerlingen, volksdansgroepen en voetbalteams;
- Hulp in de vorm van kruiwagens en gereedschap na de terugkeer in voorjaar 1998 van de vluchtelingen naar Laslovo;

- E-mail contact van de oudste groepen (11-12 jaar) van de openbare basis school De Nude met een vergelijkbare, brede school in Laslovo.

5.4 Doelstellingen gehaald?

In de Notitie Internationale samenwerking 2002-2006 wordt als doelstelling van het democratiseringsproject Oost-Slavonië 'het stimuleren van het democratiseringsproces in de Kroatische gemeenten' genoemd. In andere gemeentelijke stukken worden ook 'het bevorderen van interetnische contacten' en 'het leveren van een bijdrage aan de landbouwontwikkelingen in de regio' genoemd.

Doelstelling 1: 'het stimuleren van het democratiseringsproces in de Kroatische gemeenten'

De meest concrete bijdragen van Wageningen aan het democratiseringsproces zijn de vele bezoeken over en weer van bestuurders van beide gemeenten, waaronder een bezoek van de Kroatische gemeenten aan Wageningen tijdens de gemeenteraadsverkiezingen. In de evaluatie van het Democratiseringsproject Kroatië in 2003 kreeg vooral de bevordering van de samenwerking tussen gemeenten en NGO's een hoge score (4,1 op een schaal van 5). De Nederlandse ambassade is altijd positief geweest over de samenwerking tussen Nederlandse en Kroatische gemeenten om zo de democratisering van onderop te bevorderen. Het feit dat de gemeentebestuurders van Wageningen bij de meeste bezoeken en activiteiten aanwezig waren en hun mening naar voren brachten over de noodzaak van verzoening, het vreedzaam oplossen van de conflicten en steun aan de VN-inspanningen in het gebied is ongetwijfeld van groot belang geweest.

Conclusie: doelstelling gehaald

Doelstelling 2: 'het bevorderen van interetnische contacten'

De duurzame aanwezigheid, de voortdurende jarenlang onderhouden vriendschapsbanden met alle bevolkingsgroepen uit het conflictgebied zijn van groot belang geweest voor het proberen terug te dringen van isolement en nationalistisch extremisme. Bij de evaluatie op de laatste reis in 2007 constateerden bestuurders uit de Kroatische dorpen dat de uitwisselingen veel gebracht hebben voor betreft het verbeteren van de dialoog tussen de Servische en Kroatische dorpen. Deze dialoog werd op heel verschillende manieren tot stand gebracht, bijvoorbeeld door een afvalwagen te schenken op voorwaarde dat hij door alle drie de gemeenten gebruikt zou worden (waardoor onderling afspraken gemaakt moesten worden) of door jongeren uit de drie dorpen die op bevrijdingsdag 2005 naar Nederland kwamen samen te laten werken bij de opbouw van podia voor de festiviteiten. Een ander voorbeeld is dat de Kroaten inzicht kregen hoe in Nederland met verschillende bevolkingsgroepen omgegaan wordt doordat een Somaliër meeding naar Kroatië.

Conclusie: doelstelling gehaald

Doelstelling 3: 'het leveren van een bijdrage aan de landbouwontwikkelingen in de regio'

De gemeente Wageningen heeft €30.000,- geschonken voor de realisatie van een landbouwkas voor educatieve doeleinden. Deze kas is gebouwd bij de school van Ernestinovo.

Naast kennisoverdracht is het doel dat leerlingen ervaren dat binnen de landbouw een bestaan opgebouwd kan worden. De producten uit de kas worden op de op de markt verkocht.³ Daarnaast heeft de gemeente samen met consultants en vertegenwoordigers van Wageningen UR het Platform Servië-Kroatië opgericht. Dit netwerk heeft o.a. geleid tot de inbreng van expertise over het opbouwen van een financieel gezonde landbouwsector in de regio. Het heeft ook gestimuleerd dat studenten het project Europe XL hebben geïnitieerd waarbij er een aantal uitwisselingen zijn georganiseerd.

Conclusie: doelstelling gehaald

Overige niet-benoemde doelstellingen

De contacten met Kroatië hebben ook op ander terrein spin-off gekregen. In de eerste plaats is de sociale cohesie in de wijk De Nude verbeterd doordat mensen die eerst afwijzend tegenover elkaar stonden zijn gaan samenwerken; ook zijn mensen meer betrokken geraakt bij het wijkcentrum. Ook werd gerapporteerd dat mensen trots op de eigen school werden als zij Kroaten rondleiden of dat zij trots op de Nederlandse acceptatie van culturen, omdat een Somaliër meeging.

5.5 Draagvlak

Het aantal passief betrokken mensen bij de contacten met Oost-Kroatische dorpen loopt in de honderden. Zo komt op een informatieavond na elke reis 40-50 mensen. De wijkkrant, de Veluwepost, de Stad Wageningen, de Gelderlander hebben alle aandacht besteed aan de uitwisselingen. Rotary heeft belangstelling getoond.

Binnen het Kroatië project is een 40-50 tal mensen één of meer keer van Wageningen naar Kroatië is geweest. Vanuit Kroatië naar Wageningen zijn vier leerkrachten gekomen en negen jongeren. Daarnaast zijn in het Democratiseringsproject van IKV hebben enkele bussen met mensen een studiereis naar Nederland gemaakt waarbij verschillende gemeenten bezocht werden.

³ Marieke Veltman, student Wageningen UR (16 juli 2007): 'Het is een, voor zijn doel tamelijk grote, kas achter een school. Op het moment dat wij er waren, waren er helaas geen leerlingen aan het werk omdat die vakantie hadden. Wel kregen we een heel aardige indruk van de omvang van het project. De gewassen (komkommer en ik geloof ook tomaat) zijn het afgelopen jaar goed gegroeid en de eerste oogsten zijn gedaan. De komkommers lagen in netjes verpakt opgestapeld in de gang van de school. Ze worden plaatselijk verkocht. We vonden het allemaal leuk opgezet (ik wou dat ik zulk biologie-onderwijs had gehad) en goed georganiseerd. (...) Goed om te zien dat er hard gewerkt wordt en dat met hulp van Wageningen zo'n mooi project mogelijk is geworden. De leerlingen zijn op een concrete manier met landbouw aan de slag waar wij in Nederland zelfs nog wel een voorbeeld aan zouden kunnen nemen.' (e-mail aan Tjitske Zwerver)

6. ORGANISATIE EN BELEID VAN DE GEMEENTE WAGENINGEN

6.1 Het College

De stedenbanden vallen onder burgemeester Van Rumund. Ook in het verleden waren de portefeuillehouders voor dit beleidsterrein (op één keer na) burgemeesters. De laatste jaren is sprake geweest van snelle burgemeesterwisselingen in Wageningen. Dit was negatief voor de (persoonlijke) banden op bestuurlijk niveau en ook voor de betrokkenheid van de rest van het college en de raad: met elke nieuwe burgemeester werd de voorrang gegeven aan een burgemeestersbezoek boven een bezoek van andere collegeleden of raadsleden. De huidige burgemeester is goed op de hoogte van stedenbanden en voelt zich erbij betrokken. Hij maakt er ook tijd voor vrij: hij bezoekt de zustersteden en relevante activiteiten van de stedenbandstichtingen.

6.2 De Raad

De gemeenteraad is over het algemeen slecht geïnformeerd over de stedenbanden. Er is geen structurele informatievoorziening vanuit de stedenbandstichtingen in de vorm van bijvoorbeeld jaarverslagen. Enkele raadsleden zijn actief betrokken bij een of meer stedenbanden en vooral bij het Kroatië project en/of hebben zich op de nieuwsbrief van Stichting Samenwerking Wageningen - Ndiza geabonneerd. Wel hebben de stedenbanden in april 2005 een presentatie in de raad gegeven. Stedenbanden zijn in de raad geen punt van inhoudelijke discussie. Wel is voor de commissie in september 2005 een discussieavond georganiseerd rondom internationale samenwerking met input van landelijke organisaties. De politieke partijen profileren zich noch als voorstanders van de stedenbanden, noch als tegenstanders.

In 2006 is op twee momenten door de raad over de stedenbanden gesproken: in maart, na de verkiezingen, maar nog door de raad in oude samenstelling, en in november in de nieuwe samenstelling. Het college stelde een bezuiniging voor op het budget voor internationale samenwerking. In de begrotingsraad van 2006 werden de voorstellen van het college besproken en aangenomen. Daarnaast bezuinigde de raad zelf ook op het budget door het aannemen van een aantal amendementen. Het huidige budget van €75.000,- zou in 2007 terug gebracht worden tot €43.000,- en in 2008 en 2009, tot 6.000,-. Daarna zou het weer gaan toenemen: in 2010 €16.000,- en vanaf 2011 €26.000,-. Voor deze besluitvorming is er geen ambtelijke voorbereiding geweest en in de debatten zijn geen inhoudelijke afwegingen gemaakt.⁴ Op 5 april 2007 is de raad akkoord gegaan met de evaluatie van de stedenbanden. Verdere besluitvorming over de stedenbanden is van deze evaluatie afhankelijk gemaakt.

⁴ De bezuinigen zijn nog drastischer als men in ogenschouw neemt dat de gemeenteraad in 2002 besloot om in het meerjarenplan € 320.000,- op te nemen voor nieuwe internationale projecten; dit bedrag werd (op het Kroatië project na) wegbezuinigd alvorens het aan projecten toebedeeld was.

6.3 Beleidsnota

Er is geen uitgewerkte nota voor het beleidsterrein internationale samenwerking. Er is een korte notitie 'Internationale samenwerking 2002-2006' van september 2002 en een update versie 'Uitgangspunten voor het Wageningse beleid, notitie internationale samenwerking 2002-2006' van maart 2006 (deze notitie is aangehouden).

In beide notities worden de doelstellingen als volgt geformuleerd:

- een bijdrage leveren aan activiteiten in de Wageningse samenleving die vrede en veiligheid bevorderen;
- een bijdrage leveren aan democratiseringsprocessen en conflictbestrijding;
- solidariteit;
- kennisuitwisseling middels de 'collega tot collega' benadering;
- versterking lokaal bestuur;
- versterking samenwerking met het Wageningen University & Research Centre.

Deze doelstellingen, op de laatste na, zijn gekoppeld aan de verschillende stedenbanden: de eerste geldt vooral voor Mörfelden-Walldorf, de tweede voor Kroatië, de derde voor Ndiza en de vierde voor Gödöllö. Er zijn ook apart doelstellingen genoemd per stedenband, maar dit zijn niet zozeer doelstellingen als indicaties van het soort activiteiten dat binnen de stedenbanden plaats zou moeten vinden.

In de notities wordt een aantal kenmerken van Wageningen gegeven: 'een internationaal georiënteerde stad met een grote diversiteit aan mensen', de aanwezigheid van de Universiteit, het feit dat in 1945 de vrede met de Duitsers in Wageningen werd getekend, City of Life Sciences enz., maar een verbindend kader ontbreekt. Met andere woorden: op politiek niveau heeft de gemeente geen visie op de plaats van Wageningen in de wereld en dus ook geen visie op de rol die internationale samenwerking daarbinnen zou moeten hebben.

6.4 Ambtelijke ondersteuning

Er is één ambtenaar internationale samenwerking (Tjitske Zwerver). Zij is inzetbaar op dit terrein voor 0,41 fte (=15 uur per week). Tot 1 januari 2005 was dit 0,61 fte (=22 uur per week). Zij valt onder de manager algemene en personele zaken. Haar overige taken zijn emancipatie, bestuurlijke vernieuwing en communicatie. Daarnaast is er ondersteuning door een medewerkster externe betrekkingen (Karianne Radstake) voor 100 uur (0,074 fte) voor de uitvoerende werkzaamheden rondom de jaarlijkse uitwisselingen met Gödöllö. De ambtenaar internationale samenwerking beheert de subsidieregelingen, ondersteunt/faciliteert de stedenbandstichtingen en –werkgroepen waar mogelijk, en onderhoudt contacten met de partnergemeenten. Zij is ook verantwoordelijk voor de gemeentelijke inbreng in de stedenbandrelaties. Zowel de Wageningse groepen als de partnergemeenten loven de toegankelijkheid en de samenwerking met de gemeente.

7. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

7.1 Mörfelden-Walldorf

De stedenband met Mörfelden-Walldorf draait op een bescheiden niveau, maar heeft behoefte aan nieuwe impulsen. Het is goed dat de stedenband een sterke traditie heeft van de vieringen op 4/5 mei, maar het imago is daardoor te sterk bepaald. De contacten in de kunstsector zijn zeer waardevol. Een sterke kant is ook de positieve, enthousiaste houding van Mörfelden-Walldorf.

Aanbeveling: De stedenband zou een nieuw, frisser en jonger imago moeten verwerven. Om te beginnen zou er een mooi vormgeven brochure over de stedenband gemaakt moeten worden. De contacten binnen de kunstsector kunnen daarvoor wellicht een aanzet geven.

Aanbeveling: Bij de stedenband moeten meer jongeren betrokken worden. Mörfelden-Walldorf ligt dichtbij (360 km). Dit maakt uitwisselingen tussen scholen relatief gemakkelijk. Het is een bruisende stad wat mogelijkheden biedt om jongeren op cultureel gebied aan te spreken. De koren en jazz orkesten die nu uitgewisseld worden spreken jongeren minder aan. Ook via de sport is het goed mogelijk om jongeren te betrekken. Op dit gebied zijn goede aanzetten gedaan die verzilverd moeten worden.

Aanbeveling: Maatschappelijke instellingen zouden meer bij de stedenband betrokken moeten worden.

Aanbeveling: De gemeenteraad van Wageningen, maar ook ambtelijke diensten zouden op inhoudelijke punten kunnen uitwisselen met de gemeenteraad van Mörfelden-Walldorf (bijvoorbeeld op thema's als de kloof tussen burger en politiek en integratie van andere culturen). Hiervoor is duidelijk uitgesproken politiek draagvlak in beide gemeenten nodig.

Aanbeveling: De gemeente kan een rol spelen bij het verbeteren van de communicatie door in de gemeentelijke uitingen goed te verwijzen naar de stedenband.

Aanbeveling: De doelstelling om beeldvorming over Duitsers te beïnvloeden is passé. In de stedenband zou wederkerigheid centraal moeten staan op basis van interesses van beide zijden.

7.2 Ndiza

De band met Ndiza is een oude band met gemotiveerde en goed geïnformeerde comités in beide gemeenten. De kwaliteit van de projectresultaten is goed.

Het draagvlak in Wageningen is echter te beperkt en het is niet realistisch te verwachten dat het bestuur dit zal kunnen veranderen. Het bestuur heeft haar handen al vol aan de projectverantwoordelijkheden.

Ook in Ndiza is het draagvlak smal. De stedenband is weinig bekend en niet zichtbaar. De enige communicatie die plaats vindt tussen Wageningen en Ndiza is tussen de Stichting en het Comité Jumelage, waarbij aangetekend moet worden dat enkele leden (waaronder de voorzitter) van het Comité de Jumelage niet langer in het district wonen. De communicatie tussen beide gemeenten blijft beperkt tot een enkele formele brief rond een burgemeesterswisseling.

Aanbeveling: Wij raden aan de structurele gemeentelijke bijdrage geleidelijk terug te brengen tot nul en niet langer op bestuurlijk niveau delegaties uit te wisselen. In plaats daarvan raden wij aan om incidenteel gemeentelijke bijdragen te geven, in de vorm van een verdubbeling van collectes en specifieke bewustwordingsactiviteiten.

Aanbeveling: Het verminderen van de formele gemeentelijke betrokkenheid hoeft niet te betekenen dat de gemeente afwijzend zou moeten zijn ten opzicht van elke vraag van het district Muhanga. Als Muhanga een concreet verzoek om samenwerking aan de gemeente Wageningen doet (via kennisuitwisseling op thema's die verband houden met versterking van het lokale bestuur) kan Wageningen altijd nog besluiten om daar al dan niet op in te gaan.

7.3 Gödöllö

De stedenband met Gödöllö is een goed draaiende stedenband en wordt gezien als voorbeeld voor andere stedenbanden met Hongarije. Dit blijkt o.a. uit het feit dat in mei 2008 een conferentie in Gödöllö georganiseerd wordt voor alle Nederlands-Hongaarse stedenbanden.

Aanbeveling: doorgaan met de stedenband

De inhoudelijke uitwisselingen met de gemeente Gödöllö komen niet goed van de grond. Vanuit de gemeente Gödöllö is aangegeven dat zij graag zou samenwerken rond klimaatverandering.

Aanbeveling: mogelijkheden onderzoeken voor samenwerking op dit thema en hiervoor subsidie aanvragen bij het Interreg programma van de Europese Unie

De gemeente Wageningen maakt weinig gebruik van externe subsidiemogelijkheden: Europe for citizens (het voormalige jumelagefonds), GST/LOGO East en Interreg.

Aanbeveling: onderzoeken welke subsidieprogramma's geschikt zijn voor samenwerking en hiervoor ambtelijke capaciteit vrijmaken.

De informatievoorziening van de Stichting Stedenband is zeer minimaal zowel aan de gemeente als aan de samenleving. Er is geen centrale plaats waar de informatie van de verschillende werkgroepen toegankelijk is.

Aanbeveling: een website opzetten waar alle groepen hun informatie op kwijt kunnen. Enkele keren per jaar een digitale nieuwsbrief maken voor alle contacten van alle werkgroepen en een keer per jaar een eenvoudig, maar aantrekkelijk jaarverslag dat breed verspreid wordt. De gemeente zou dit kunnen ondersteunen met expertise (afdeling communicatie) en financiering.

De meeste groepen wisselen slechts één maal per jaar (met de jaarlijkse busreis) uit met hun partners Slechts drie groepen wisselen ook tussendoor uit: de Werkgroep Welzijn en Gezondheidszorg, de Interkerkelijke werkgroep en het Groene Wiel.

Aanbeveling: meer groepen wisselen meer dan één keer per jaar uit.

7.4 Kroatië

De contacten met Kroatië hebben weliswaar veel opgeleverd, maar de direct betrokkenen geven aan dat noch zichzelf, noch de partners in Kroatië een beroep op de gemeente willen doen om door te gaan. De persoonlijke vriendschappen blijven ook zonder betrokkenheid van de gemeente bestaan en de e-mail contacten tussen de scholen behoeven geen gemeentelijke financiering.

Aanbeveling: Samenwerking met Kroatië afsluiten

De ervaringen zijn zeer indringend geweest en dienen als illustratie voor een belangrijk onderdeel van de Europese geschiedenis. Zij zijn echter nauwelijks gedocumenteerd.

Aanbeveling: mooie, professionele publicatie maken (in Nederlands, Servisch en Kroatisch) met interviews en foto's in Kroatië en Wageningen. Hierin zou ook aandacht moeten zijn voor het wijkgericht werken als methode om internationaal samen te werken.

Aanbeveling: Onderzoeken of wijkgericht werken als methode om internationaal samen te werken herhaald kan worden. Aandachtspunt hierbij is dat de inzet van professionals gecompenseerd dient te worden.

7.5 Organisatie en beleid gemeente

De gemeente Wageningen behoort tot de pionier in Nederland op het gebied van de gemeentelijke internationale samenwerking. Zij was begin jaren zeventig een voorloper bij het aangaan van directe contacten met een ontwikkelingsland om zo de bevolking van Wageningen bij ontwikkelingssamenwerking te betrekken. Zij was zeer snel met het leggen van contacten met Oost-Europa en droeg zo bij aan de democratisering en integratie van Europa. Wat de samenwerking met voormalig Joegoslavië betreft was Wageningen ook weer een van de eerste Nederlandse gemeenten die contacten legde met dit door oorlog en intolerantie verscheurde gebied. Ook de samenwerking met Mörfelden-Walldorf heeft elementen die zijn tijd vooruit waren: de politieke contacten tussen beide gemeenten rond de strijd tegen kernwapens en het uitnodigen van Duitse delegaties bij de 4-5 mei viering. Het zou jammer zijn als Wageningen zich nu naar binnen zou keren, terwijl gemeentelijke internationale samenwerking steeds meer gezien wordt als een terrein dat kansen biedt voor gemeenten.

Aanbeveling: de gemeente dient een heldere visie te ontwikkelen op internationale samenwerking en deze vast te leggen in een breed gedragen beleidsnota. De plaats van de stedenbanden binnen het beleid moet daarvan een afgeleide zijn.

De raad is slecht geïnformeerd. Alleen de leden die zelf actie ondernemen door zich bijvoorbeeld op een nieuwsbrief te abonneren kennen de activiteiten van de stedenbandstichtingen.

Aanbeveling: Vier maal per jaar een korte digitale nieuwsbrief maken voor alle raadsleden met links naar de websites van de stedenbanden. Daarnaast een maal per jaar de stedenbanden vragen een beknopt inhoudelijk jaarverslag te maken en hen uitnodigen om een presentatie voor de raad te geven.

De gemeente Wageningen is een internationaal georiënteerde stad. Voorkomen moet worden dat de stad kansen mist doordat de ambtenaar internationale samenwerking alleen tijd heeft voor het afhandelen van lopende verplichtingen. Verhoging van de ambtelijke capaciteit kan resulteren in het aantrekken van meer externe financiering en in het beter mobiliseren van de capaciteit van andere diensten om internationaal actief te worden.

Aanbeveling: herstel van het aantal uren per week tot het niveau van 2004 (22 uur per week; momenteel 15 uur per week)

De gemeente Wageningen benut de mogelijkheden voor thematische samenwerking met de Europese partners onvoldoende.

Aanbeveling: de mogelijkheden onderzoeken voor inhoudelijke samenwerking in de driehoek Wageningen - Mörfelden-Walldorf - Gödöllö.

De rol van de gemeente is vooral een ceremoniële en een faciliterende (reiskosten).

Aanbeveling: De gemeente zou meer ruimte moeten creëren voor een inhoudelijke rol door over te gaan op projectfinanciering in plaats van het beheren van reis- en onkostenregelingen.

BIJLAGE I: Geïnterviewden

Stedenband met Gödöllö:

- Kees Beurmanjer (voorzitter) en Roel Smidt (secretaris), Stichting Stedenband Wageningen Gödöllö;
- Szolt Fabian, loco-burgemeester Gemeente Gödöllö (telefonisch);
- Beatrix Mészöly, beleidsmedewerker internationale samenwerking Gemeente Gödöllö (telefonisch);
- Hans de Jong, bestuurslid Stichting Welzijn Gezondheidszorg Wageningen Gödöllö (telefonisch);
- Danny Wammes, medewerker Het Groene Wiel (telefonisch).

Stedenband met Mörfelden-Walldorf:

- Theo van der Zalm, Rob Keppels en Marlou Kursten, Werkgroep Mörfelden-Walldorf;
- Bernhard Brehl, burgemeester gemeente Mörfelden-Walldorf (telefonisch).

Stedenband met Ndiza:

- Ida Blok, voorzitter Stichting Samenwerking Wageningen Ndiza;
- Comite de Jumelage in Ndiza, de leden Emmanuel, Innocent, Modeste, Rosemarie, Monique, Karasira, Emile, Adrien (groepsinterview) ;
- Léon Schouten, secretaris Stichting Samenwerking Wageningen Ndiza (telefonisch).

Kroatië

- Toos van Oers, voorzitter van de werkgroep Kroatië uit de wijk De Nude;
- Jan Willem Biere, Woningstichting, betrokken bij Wijkteam De Nude (telefonisch);
- Elma Schoenmaker, Landbouwplatform Servië-Kroatië (telefonisch).

Gemeente:

- P.H. Hotsma (VVD), Dirk van der Meer (PvdA), Dorien van der Laak (GroenLinks), Ingrid Lefeber (D66), M.A. Blokzijl (CDA), gemeenteraadsleden (groepsinterview);
- Geert van Rumund, burgemeester van Wageningen en portefeuillehouder internationale samenwerking;
- Tjitske Zwerver, beleidsmedewerkster internationale samenwerking.

Reacties oproep Gemeentepagina:

- Jaap Schouls (met bijval van acht leden van de Interkerkelijke Werkgroep Gödöllö);⁵

⁵ Jaap Schouls pleit voor behoud van de internationale contacten van de gemeente Wageningen, m.n. die met Ndiza. 'Niet slechts de intellectuele top van de universiteit heeft weet van internationale zaken, maar in allerlei kringen zijn er in de laatste decennia contacten en ervaringen. Dat is mede dankzij de stedenbanden het geval. Het gezamenlijk bezig zijn met de internationale zaken betekent ook een stuk verbinding van de verschillende groepen in de Wageningse samenleving. Dat Wageningen op 5 mei zoveel weet te presteren, volgt m.i. ook uit de kracht van de innerlijke cohesie van de stad. Het is te gek als de "toevallige" budgetproblemen van de gemeente Wageningen afgewenteld worden op belangen, iets verder van het bed. Daarmee dreigt verlies van een belangrijk stuk "sociaal kapitaal" '.

- J.H. Diepersloot (in de jaren '80-'90 als studentenpastor betrokken bij internationale studentenuitwisselingen met Neurenberg en Erfurt);⁶
- Fred van der Knaap (bestuurslid BC de Kanjils en betrokken bij twee badminton uitwisselingen met Walldorf).⁷

⁶ J.H. Diepersloot schrijft, onder de kop 'Waar in een kleine stad dorp kan zijn' dat de bezuinigingen op de internationale contacten een klap zijn in het gezicht van zowel zeer veel Wageningse burgers en verenigingen, die in een reeks van jaren tijd, energie en geld in die contacten hebben geïnvesteerd als in het gezicht van de buitenlandse partners. 'Internationale contacten bestaan nog steeds in Wageningen; die worden onderhouden door de universiteit en de kerken. Het zou beschamend zijn als de burgerlijke gemeente het op dat terrein af laat weten om een bezuiniging te realiseren, die op het totaal van de begroting slechts een paar pinda's betekent.'

⁷ Fred van der Knaap noemt de badminton-uitwisselingen met Walldorf een 'daverend succes'. Maar, stelt hij, het is belangrijker om sportclubs te ondersteunen, dan de uitwisselingen: 'Als we iets willen kunnen we dat ook zelf wel betalen. Het ging sowieso om peanuts'. (...) Maar als de clubs instorten, houdt alles op, zie wat met SKG is gebeurd.'

BIJLAGE II: Documenten

Gödöllö:

- Stichting Stedenband Wageningen-Gödöllö (notitie, november 1997)
- Stedenbandovereenkomst (25 mei 1992)
- Oprichtingsakte (7 juli 1995)
- Jaarverslag 2005 WSWG
- Community Oriënted Planning Methods on a Municipal Level (Projectvoorstel Land-Use Planning, 26 juli 2000)
- Verslag van het bezoek aan Gödöllö in het kader van energie/klimaatbeleid, (april 2005)
- Verslag bezoek Gödöllö ten behoeve van EAC/D.2/AMB/sd/D (04)0064423, project 04/2035, tranche nr.5 (oktober 2004)
- Verslag bezoek oktober 2005
- A Climate Policy for Local Authorities (Projectvoorstel GST, mei 2003)
- Print van Stedenbanden.nl

Ndiza:

- Overeenkomst Wageningen -Nyabikenke (5 oktober 1979)
- Verslag reis Nyabikenke/Ndiza (december 2002)
- Een tiental Umubano's (nieuwsbrieven)
- 25 jaar Wageningen - Ndiza
- Stichting Koppelgemeente Wageningen-Nyabikenke: plannen voor 1997-1999
- Nota Evaluatie van de gemeentekoppeling met Nyabikenke
- Print van Stedenbanden.nl

Mörfelden-Walldorf:

- Gemeente Wageningen en Platform Mörfelden-Walldorf. Overzicht van activiteiten 1999-2006
- Dokumentation von der Partnerschaft für den Frieden zur Städtepartnerschaft (november 1996)
- Print van Stedenbanden.nl

Kroatië project

- Sheets van presentatie Werkgroep de Nude voor Commissie Bestuur Gemeenteraad Wageningen (26 april 2005)
- Dion van den Berg, Bespiegelingen bij een decennium vredeswerk in Oost-Kroatië
- Democratiseringsproject
- Projectvoorstel Kroatië 2004-2006
- Programma "Democratisering in Oost-Kroatië: Conclusies van de evaluatie (15-17 december 2003)
- Reisverslagen: 10 - 16 november 2001, 23 april - 3 mei 2003, 6-14 april 2007

Gemeente:

- Overzicht kosten stedenbanden, subsidieaanvragen voorlichting en bewustwordingsactiviteiten 2006 en Uitgaven internationale projecten
- Notitie Internationale samenwerking 2002-2006
- Raadsnotitie internationale samenwerking, 13 maart 2006
- Welke stedenbanden heeft Wageningen? (zonder datum)

- B&W omslag m.b.t. Verslag Stichting Koppelgemeente Wageningen-Nyabikenke (30-12-1997)

BIJLAGE III: VNG International

VNG International is de organisatie voor internationale samenwerking van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Het bedrijf is onderdeel van de holding VNG Diensten BV. VNG International is een internationaal opererend bedrijf met bijna veertig medewerkers dat jaarlijks tussen de 50 en 60 projecten ter versterking van lokaal bestuur in ruim 30 landen uitvoert. Daarnaast beheert VNG International de financieringsprogramma's LOGO East (de opvolger van Gemeentelijke Samenwerking met Toetredingslanden) en LOGO South (de opvolger van Gemeentelijke Samenwerking met Ontwikkelingslanden). Bij VNG International zijn verschillende secretariaten ondergebracht waaronder het Servicebureau Europa en diverse platforms voor samenwerking met gemeenten in Europa, Marokko, en Suriname. VNG International voert in opdracht van de VNG het beleidswerk voor Gemeentelijk Internationale Samenwerking uit en evalueert stedenbanden en gemeentelijk internationaal beleid.